

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1941:28
SOCIALDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE MED FÖRSLAG

ANGÅENDE

UNDERLÄTTANDE AV

DELTAGANDET I KOMMUNALA VAL

AVGIVET

AV INOM SOCIALDEPARTEMENTET

TILLKALLADE SAKKUNNIGA

S T O C K H O L M

1 9 4 1

Statens offentliga utredningar 1941

Kronologisk förteckning

1. Sociala försvarsberedskapskommittén. Betänkande. Del 3. Förslag till krigspensionsförordning m. m. Beckman. 120 s. Fö.
2. Betänkande med förslag rörande restaureringen av Uppsala domkyrka. Uppsala, Almqvist & Wiksell. 82 s. 16 pl. E.
3. Åtgärder för bekämpande av homosexualitetens samhällsfarliga yttringar. Norstedt. 58 s. Ju.
4. Utredning angående byggnadskostnaderna. Beckman. viij, 386 s. S.
5. Betänkande med allmänna riktlinjer för åstadkommande av tidigare inbetalning av utskylder. Del 1. Marcus. 522 s. Fi.
6. Betänkande med allmänna riktlinjer för åstadkommande av tidigare inbetalning av utskylder. Del 2. Marcus. 143 s. Fi.
7. Förslag till rättegångsbalk av Kungl. Maj:t den 14 februari 1941 godkänt såsom grundval för processlagberedningens fortsatta verksamhet. Norstedt. iv, 530 s. Ju.
8. Lagberedningens förslag till lag om aktiebolag m. m. 1. Lagtext. Norstedt. vij, 141 s. Ju.
9. Lagberedningens förslag till lag om aktiebolag m. m. 2. Motiv. Norstedt. 720 s. Ju.
10. 1938 års pensionssakkunniga. Betänkande med förslag till allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen. Marcus. 435 s. Fi.
11. Betänkande med förslag om inrättande av en statlig brandskola m. m. Beckman. 63 s. K.
12. Betänkande med förslag till förstatligande av den allmänna väghållningen på landet m. m. Beckman. 276 s. K.
13. Förslag till revision av den svenska evangelieboken. Norstedt. viij, 478 s. E.
14. Betänkande med utredning och förslag till åtgärder för främjande av hantverk och småindustri. Marcus. 127 s. H.
15. Betänkande rörande bekämpande av väggohyra. Idun. (4), 120 s. S.
16. Betänkande angående vattenförorening. 2. Tekniska och biologiska utredningar. Norstedt. 288 s. Ju.
17. Betänkande angående revision av tjänsteförteckningen i vad avser allmänna civilförvaltningen. Del 1. Lönegraderna A 1—A 29. Norstedt. 134 s. Fi.
18. Statsmakterna och folkhushållningen under den till följd av stormaktskriget 1939 inträdda krisen. Del 1. Tiden augusti 1939—juni 1940. Idun. 436 s. Fo.
19. Betänkande angående fiskarens ekonomiska organisation och reglering av fiskmarknaden. Marcus. 73 s. Jo.
20. Betänkande med förslag till ändrad lydelse av § 16 regeringsformen. Heggström. 128 s. Ju.
21. Statistisk utredning rörande fri rättegång. Norstedt. 38 s. Ju.
22. Betänkande med förslag till livsmedelsstadga m. m. Heggström. 573 s. S.
23. Domänstyrelsens förslag till grunder för värdering av skog vid taxering av fastighet m. m. Kihlström. 83 s. Fi.
24. Betänkande med förslag till lag om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet. Marcus. 62 s. Jo.
25. Strafflagberedningens promemoria med förslag till lag om kastrering m. m. Marcus. 36 s. Ju.
26. Supplement nr 6 till Sveriges familjenamn 1920. Stat. repr.-anst. 53 s. Ju.
27. Betänkande med utredning och förslag angående läkarutbildningen. 1. Utbildningen till medicinska licentiatexamen. Thule. viij, 376 s. E.
28. Betänkande med förslag angående underlättande av deltagandet i kommunala val. Norstedt. 60 s. S.

Anm. Om särskild tryckort ej angives, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement under vilket utredningen avgivits, t. ex. E. = ecklesiastikdepartementet, Jo. = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivs utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1941: 28
SOCIALDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE MED FÖRSLAG

ANGÅENDE

UNDERLÄTTANDE AV
DELTAGANDET I KOMMUNALA VAL

AVGIVET

AV INOM SOCIALDEPARTEMENTET
TILLKALLADE SAKKUNNIGA

STOCKHOLM 1941

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
413299

STANDARD BUREAU OF THE STATE

DEPARTMENT OF THE STATE

DEPARTMENT OF THE STATE

DEPARTMENT OF THE STATE

DEPARTMENT OF THE STATE

Till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Socialdepartementet.

Den 19 juli 1941 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för socialdepartementet att tillkalla högst tre sakkunniga med uppdrag att verkställa av riksdagen begärd utredning av frågan, huruvida och i vad mån deltagandet i kommunala val kunde underlättas på liknande sätt som beträffande andrakammarvalen, ävensom inkomma med det förslag, vartill utredningen kunde för-
anleda.

Med stöd av nämnda bemyndigande tillkallade chefen för socialdepartementet samma dag såsom sakkunniga kanslirådet Hjalmar Nyman, ledamoten av riksdagens andra kammare, ombudsmannen Olof Andersson i Malmö och assessorn vid Stockholms rådhusrätt Åke Nordwall samt uppdrog åt Nyman att såsom ordförande leda de sakkunnigas arbete och åt Nordwall att vara sekreterare åt de sakkunniga.

De sakkunniga, vilka under sitt arbete samrått med representanter för Kungl. generalpoststyrelsen, överståthållarämbetet, länsstyrelsen i Stockholms län och Stockholms magistrat ävensom för de större politiska partiernas valorganisationer, få härmed vördsamt överlämna betänkande med förslag i ämnet jämte till betänkandet hörande bilagor.

Stockholm den 20 oktober 1941.

HJALMAR NYMAN.

OLOF ANDERSSON.

Å. NORDWALL.

THE LIFE OF JOHN WILSON CROFT

The first part of the life of John Wilson Croft is devoted to his early years and his education at the University of Cambridge. He was born in 1811 and was educated at the University of Cambridge, where he obtained a B.A. in 1831 and an M.A. in 1834. He then spent some time in the East Indies, where he was employed as a private secretary to the British Consul-General. He returned to England in 1837 and was appointed to the office of Secretary to the Admiralty in 1838. He held this office until 1841, when he was promoted to the rank of Rear-Admiral. He then served in various capacities in the Royal Navy, including as Commander-in-Chief of the Mediterranean Fleet and as Admiral of the Fleet. He was created a Baron in 1851 and died in 1861.

JOHN WILSON CROFT

By JOHN WILSON CROFT

B e t ä n k a n d e .

Gällande bestämmelser om utövande av rösträtt vid kommunala val.

Med kommunala val avses enligt kommunala vallagen den 6 juni 1930¹ val av landstingsmän, kommunalfullmäktige, municipalfullmäktige, stadsfullmäktige och kyrkofullmäktige.

Rösträtt vid kommunalval utövas i regel vid den röstberättigades personliga inställelse vid valförrättning för det valdistrikt, där han är upptagen i röstlängden. Äkta make må dock, om båda makarna äro röstberättigade, vid valförrättningen avlämna valsedel genom andra maken.

Därjämte må väljare, som tillhör någon av nedannämnda yrkes- eller tjänstegrupper, avgiva valsedel genom försändelse omedelbart till den myndighet, som har att verkställa sammanräkning av de vid valet avgivna rösterna. Den rätt må dock ej utövas i annat fall än då, enligt vad vid tiden för försändelsens anordnande kan tagas för visst, hinder för väljarens personliga inställelse vid valförrättningen möter på grund därav, att yrkets eller tjänstens utövning betingar hans vistande utom valdistriktet vid den tidpunkt, då röstningen äger rum. Sådan rätt tillkommer den som utövar militärtjänst, den som utövar sjömansyrket eller såsom deltagare för egen eller annans räkning i fiske i öppen sjö eller i annan egenskap tillhör besättning eller annan personal å fartyg, den som tillhör personalen vid svensk beskickning eller svenskt konsulat samt den som tillhör personalen vid statens järnvägar eller vid enskilt järnvägsföretag eller vid postverket, tullverket eller lots- eller fyrväsendet. Rätt att avgiva valsedel genom försändelse, som nu nämnts, tillkommer även äkta make till den som tillhör personalen vid svensk beskickning eller svenskt konsulat, under förutsättning att vid tiden för försändelsens anordnande kan tagas för visst, att hinder för väljarens personliga inställelse vid valförrättningen möter på grund därav, att väljaren är bosatt å makens tjänsteort.

Tidigare utredningar om underlättande av deltagandet i kommunala val.

Vid val till riksdagens andra kammare gällde tidigare samma bestämmelser angående utövandet av rösträtt som vid kommunalval. Rätten för vissa yrkes- och tjänstemän att insända valsedel hade emellertid — delvis kanske till

¹ Svensk författningssamling 1930: 253 med ändringar 1932: 238 och 272, 1936: 76, 1937: 183 samt 1941: 393.

följd av det invecklade tekniska förfarandet — kommit till förhållandevis ringa användning bland de därtill berättigade och hade sålunda ej fått större praktisk betydelse. Utöver de grupper av yrkes- och tjänstemän, som ägde rätt att använda valsedel, funnos dessutom åtskilliga andra dylika grupper, för vilka befrielse från kravet på personlig inställelse vid valförrättningen i hemorten kunde vara av stort värde.

För att söka underlätta valdeltagandet vid val till riksdagens andra kammare verkställdes år 1933 inom justitiedepartementet av tillkallad sakkunnig utredning i ämnet. Resultatet därav framlades i en promemoria med förslag till vissa ändringar i riksdagsordningen och lagen om val till riksdagen.¹ Förslaget innebar, att vid val till andra kammaren väljare skulle kunna avlämna valsedel, avseende valet i den valkrets dit han hörde, vid valförrättning i vilket valdistrikt inom riket som helst. I anslutning därtill föreslogs jämväl en mindre jämkning i bestämmelserna om rätten för vissa yrkes- och tjänstemän att rösta medelst valsedelsförsändelse. I promemorian ifrågasattes om ej det föreslagna röstnings sättet kunde vinna tillämpning även på landstingsmannavalen. Häremot anfördes dock, att de största städerna stode utanför landstingen, varför röstavlämning i den ifrågasatta ordningen icke skulle kunna försiggå där. Vidare vore svårigheterna för en reform större vid landstingsmannavalen än vid andrakammarvalen med hänsyn till det större antalet valkretsar. Vidkommande övriga kommunala val uttalades, att en reform av detta slag icke torde kunna ifrågakomma.

Efter denna utredning avläts proposition (nr 227) till 1933 års riksdag med förslag till ändring av viss bestämmelse i riksdagsordningen. Förslaget åsyftade att öppna möjlighet för införande av en röstningsmetod, enligt vilken röstberättigad ägde rätt att avlämna valsedel i annat valdistrikt än det, där han vore uppförd i röstlängden, samt för begagnande av valsedelsförsändelse av yrkes- och tjänsteman även i fall då han vistades inom valdistriktet. Vidare uttalades i propositionen, att utredningen angående de föreslagna ändringarna i lagen om val till riksdagen skulle fortsättas, närmast genom infordrande av vederbörande myndigheters yttranden över promemorian.

Konstitutionsutskottet yttrade i sitt utlåtande (nr 32) över propositionen, att utskottet för slutligt ståndpunktstagande till förevarande fråga ansåge det behöfligt att efter slutförande av utredningen, som dock icke syntes böra begränsas enbart till andrakammarvalen, i ett sammanhang få taga ställning till frågan om erforderliga ändringar såväl i grundlag som i lagen om val till riksdagen. Utskottet hemställde därför, att riksdagen, med förklarande att propositionen då icke kunnat bifallas, ville hos Kungl. Maj:t anhålla om fortsatt utredning samt framläggande av de förslag, vartill utredningen kunde föranleda. Denna utskottets hemställan bifölls av riksdagen.

Över nämnda promemoria ävensom över de av riksdagen i övrigt berörda spörsmålen avgåvos sedermera efter remiss utlåtanden av länsstyrelserna, varjämte yttranden inkommo från vissa magistrater och valnämndsordförande. Det övervägande flertalet av de hörda myndigheterna tillstyrkte en reform i

¹ Promemorian finnes såsom bilaga fogad vid propositionen nr 227 till 1933 års riksdag.

den i 1933 års förslag ifrågasatta riktningen. Av de hörda myndigheterna avstyrkte överståthållarämbetet och länsstyrelsen i Västerbottens län förslaget om röstning i främmande valdistrikt bland annat av det skälet, att systemet icke läte sig anpassa å de kommunala valen, vilket borde fordras. Uteslutande av denna anledning ställde sig Stockholms magistrat tveksam till förslaget, ehuru magistraten med tanke enbart på andrakammarvalen i princip fann detsamma lämpligt. Även magistraten i Lund ansåg det önskvärt med en metod för valdeltagandets underlättande, som kunde tillämpas även å de kommunala valen. Länsstyrelsen i Västernorrlands län framhöll, att möjlighet till röstning i främmande valdistrikt borde införas även vid kommunalvalen och att, om gemensam valdag infördes för nämnda val, det icke skulle möta oöverstigliga hinder att anordna dessa efter i huvudsak enahanda system, som föreslagits beträffande andrakammarvalen. Länsstyrelsen i Västmanlands län ansåg behovet av den ifrågavarande reformen beträffande valen i primärkommunerna vara mindre framträdande men fann det däremot synnerligen önskvärt, att det föreslagna institutet vunne tillämpning vid alla val av politisk betydelse, sålunda förutom andrakammarvalen även landstingsmannavalen och valen av elektorer i städer utom landsting för utseende av första kammarens ledamöter. Ytterligare tre länsstyrelser — i Östergötlands, Skaraborgs och Örebro län — funno det vara principiellt önskvärt, att reformen utsträcktes till landstingsmannavalen, men menade, att man först borde avvakta resultatet av reformens tillämpning vid andrakammarvalen, innan sådan utsträckning företoges. Däremot ansågo dessa länsstyrelser en utsträckning till andra kommunala val icke böra ifrågakomma. Tre andra länsstyrelser — i Uppsala, Kopparbergs och Gävleborgs län — avstyrkte helt det föreslagna systemets tillämpning vid andra val än andrakammarvalen, varjämte länsstyrelsen i Norrbottens län även syntes hysa den uppfattningen, att systemet ej borde utsträckas till de kommunala valen.

Den vidare utredningen i ämnet fullföljdes sedermera genom tillkallade sakkunniga inom justitiedepartementet, vilka år 1934 överlämnade en promemoria med förslag till vissa lagändringar avseende andrakammarvalen.¹ De sakkunniga föreslogo, att den som på grund av vistelse å annan ort vore förhindrad att utöva sin rösträtt vid valförrättningen i det valdistrikt, där han vore uppförd i röstlängden, skulle äga att avlämna valsedel, avseende valet i valkretsen dit nämnda distrikt hörde, vid valförrättning i annat valdistrikt inom riket. Vidare föreslogo de sakkunniga avskaffande av valsedelsförsändelseinstitutet för yrkes- och tjänstemän samt dettas ersättande med — i den mån det icke ersattes med rätt till röstning i främmande valdistrikt — en rätt att före valdagen avlämna valsedel antingen till särskilt förordnad röstmottagare inom landet eller hos svensk beskickning eller å svenskt konsulat i främmande land.

De sakkunniga hade även övervägt, huruvida det för andrakammarvalen föreslagna röstnings sättet skulle kunna införas beträffande de kommunala valen och elektorsvalen. Härutinnan anmärkte de sakkunniga, att det väl vore

¹ Promemorian finnes såsom bilaga fogad vid propositionen nr 216 till 1934 års riksdag.

tekniskt möjligt att utsträcka systemets tillämpning att omfatta sådana val. Man torde dock icke böra bortse från svårigheten för väljarna att anskaffa riktiga valsedlar för de skilda valen och att icke sammanblanda dessa. En väljare, som icke vistades å den ort, där han vore röstberättigad vid kommunalval, kunde ofta sakna kännedom om de kandidater, vilka uppställts av det parti han ville stödja, och även om väljarbeteckningen. Emellertid torde även invändningar av mera principiell natur resas mot att en väljare, som exempelvis icke längre vore bosatt i den kommun, där han vore röstberättigad, skulle beredas särskilda möjligheter att deltaga i valet av denna kommuns representation. Det kunde väl synas i och för sig önskvärt, att systemet infördes beträffande landstingsmän- och elektorsvalen, ehuru uppenbarligen skälen därför icke ägde den styrka som i fråga om andrakammarvalen. Emellertid vore det ett svårlöst problem, huruvida och i vad mån systemet därvid borde utvidgas att omfatta valen även i primärkommunerna. De sakkunniga ansågo, att bestämd ståndpunkt icke då borde tagas till förevärande spörsmål utan att denna fråga borde anstå.

I proposition (nr 216) till 1934 års riksdag framlades förslag till vissa ändringar i riksdagsordningen och lagen om val till riksdagen med syfte att underlätta deltagandet i valen till riksdagens andra kammare. Förslagen inneburo, att väljare skulle erhålla rätt att vid sådant val avlämna valsedel i annat valdistrikt än det han tillhörde samt att bestämmelserna om valsedelsförsändelser för vissa grupper av yrkes- och tjänstemän skulle upphävas och ersättas med föreskrifter om rätt att avlämna valsedel före valet. Rörande de kommunala valen och elektorsvalen förklarades i propositionen, att frågan om underlättande av deltagandet i dessa val syntes böra anstå och göras till föremål för ytterligare överväganden.

Förslagen antogos med vissa ändringar av 1934 års riksdag, grundlagsförslaget såsom vilande. Sedan detta senare slutligen antagits av 1937 års riksdag, utfärdade Kungl. Maj:t den 12 februari 1937 dels kungörelse angående beslutade ändringar i rikets grundlagar dels ock lag om ändring i vissa delar av lagen om val till riksdagen (svensk författningssamling nr 40 och 41). — I sistnämnda lag hava sedermera genom lag den 26 april 1940 (nr 271) vidtagits vissa ändringar i fråga om röstning före valet. — Frågan om underlättande av deltagandet i de kommunala valen och elektorsvalen fann 1934 års riksdag böra anstå och i sinom tid göras till föremål för ytterligare utredning.

År 1936 genomfördes sådana ändringar i fråga om val av landstingsmän och stadsfullmäktige, att samtliga dessa val skola förrättas å en och samma dag, tredje söndagen i september. Vid denna frågas behandling uttalade konstitutionsutskottet, att genom reformen ett framtida införande av institutet röstning å annan ort skulle underlättas beträffande landstingsmän- och stadsfullmäktigvalen. Följande år avskaffades elektorsinstitutionen för val till riksdagens första kammare och överflyttades rätten att utse ledamöter av denna kammare för de städer, som ej deltaga i landsting, å stadsfullmäktige.

I en vid 1939 års lagtima riksdag uti andra kammaren väckt motion (nr 186) hemställdes om utredning i fråga om införande av institutet röstning å annan ort även vid andra val än val till riksdagens andra kammare. Denna motion föranledde emellertid icke någon riksdagens åtgärd, enär Kungl. Maj:ts uppmärksamhet redan vore fäst på frågan om ett underlättat deltagande även i de kommunala valen och utredningen av detta spörsmål kunde förväntas återupptagas inom en snar framtid.

Vid 1941 års riksdag har i två motioner (nr 48 i första kammaren och nr 71 i andra kammaren) hemställts om utredning och förslag angående underlättande av valdeltagandet även vid kommunalval. I dessa motioner uttalades, att de nya bestämmelserna om röstning å annan ort och röstning före valdagen prövats vid andrakammarvalen år 1940 och att meningen syntes vara tämligen allmän därom, att dessa båda institut fungerat tillfredsställande. De svårigheter, som vore förknippade med samma reglers tillämpning vid kommunalval, förbisåges icke, men dessa hinder ansåges obetydliga, särskilt om kommunalvalen obligatoriskt förlades till en och samma dag. I en tredje motion vid 1941 års riksdag (nr 166 i andra kammaren) har hemställts, att de åtgärder, som vidtagits för underlättande av röstavgivningen vid andrakammarvalen, även måtte vinna tillämpning i fråga om kommunalvalen.

I sitt utlåtande (nr 10) över dessa motioner uttalade konstitutionsutskottet, att sedan de till underlättande av deltagandet i andrakammarvalen vidtagna ändringarna i lagen om val till riksdagen prövats vid de senaste andrakammarvalen och i stort sett befunnits ändamålsenliga, tidpunkten syntes vara inne för att spörsmålet om underlättat deltagande på liknande sätt även i kommunala val gjordes till föremål för den ytterligare utredning, som riksdagen redan tidigare förutsatt. Under framhållande att skiljaktiga regler för röstningen vid olika slag av allmänna val innebure en påtaglig olägenhet, hemställde utskottet, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om förnyad utredning av frågan, huruvida och i vad mån deltagandet i kommunala val kunde underlättas på liknande sätt som beträffande andrakammarvalen, samt om framläggande för riksdagen av det förslag, vartill utredningen kunde föranleda. Denna utskottets hemställan bifölls av riksdagen.

Gällande bestämmelser om röstning i främmande valdistrikt och röstning före valdagen vid val till riksdagens andra kammare.

Om någon vid val till riksdagens andra kammare på grund av vistelse å annan ort är förhindrad att utöva sin rösträtt vid valförrättningen i det valdistrikt, där han är uppförd i röstlängden, må han enligt gällande bestämmelser avlämna valsedel, avseende valet i valkretsen dit nämnda distrikt hör, vid valförrättning i annat valdistrikt inom riket eller, då val ej samtidigt äga rum i hela riket, i annat valdistrikt inom samma valkrets. Väljare, som avlämnar valsedel i annat valdistrikt än det han tillhör, skall innehava för sådant ändamål till ifrågavarande val utfärdat utdrag ur röstlängden i sist-

nämnda valdistrikt, utvisande att han där är upptagen såsom röstberättigad. Röstlängdsutdrag utfärdas på landet av valnämndens ordförande och i stad av den magistraten därtill förordnar. I stad utan magistrat meddelas sådant förordnande av valnämnden.

Vid röstning i främmande valdistrikt erhåller väljaren vid valbordet ett valkuvert. Sedan väljaren vid en avskild plats i vallokalen inlagt sin valsedel i valkuvertet och tillslutit kuvertet, överlämnar han detta till ordföranden vid valförrättningen. Samtidigt därmed skall han avlämna röstlängdsutdraget, sedan han å detta vid valbordet tecknat sitt namn. Finnes utdraget vara i behörig ordning och föreligger ej anledning antaga, att den som vill rösta är annan än den utdraget avser, samt är kuvertet tillslutet och utan annat märke än föreskriven ändamålsbeteckning, skall ordföranden inlägga kuvertet jämte utdraget i ett ytterkuvert, å vilket antecknas valkrets och valdistrikt, där valkuvertet avlämnats, samt valkrets och valdistrikt, som väljaren tillhör. I sammanhang härmed antecknas väljarens namn jämte sistnämnda valkrets och valdistrikt å en särskild förteckning. Därefter tillsluter ordföranden ytterkuvertet och nedlägger det i valurnan.

Även valsedelsförsändelse av äkta make må avlämnas i främmande valdistrikt, under förutsättning att båda makarna äro röstberättigade. För försändelsen användas särskilda kuvert, ett innerkuvert och ett ytterkuvert. Väljaren skall själv inlägga sin valsedel i innerkuvertet och tillsluta detta samt i närvaro av ett vittne inlägga innerkuvertet i ytterkuvertet, vilket därpå av väljaren tillslutes. Å ytterkuvertet skola tecknas en förklaring av väljaren samt ett vittnesintyg. Den av makarna, som vill rösta i främmande valdistrikt genom den andra maken, skall anskaffa röstlängdsutdrag för sig. Vid valförrättningen i det främmande valdistriktet avlämnar den närvarande maken den andra makens valsedelsförsändelse och röstlängdsutdrag till ordföranden. Finnes att båda makarna äro röstberättigade, att ytterkuvertet är av föreskriven beskaffenhet samt att därå äro tecknade förklaring av väljaren ävensom vittnesintyg i behörigt skick, och förekommer ej skäl原因 antaga, att ytterkuvertet blivit efter tillslutandet öppnat, bryter ordföranden ytterkuvertet. Är innerkuvertet av föreskriven beskaffenhet samt tillslutet och utan annat märke än föreskriven ändamålsbeteckning, inlägges detta kuvert jämte röstlängdsutdraget i ett särskilt ytterkuvert, å vilket antecknas valkrets och valdistrikt, där avlämnandet skett, samt valkrets och valdistrikt, som väljaren tillhör. I sammanhang härmed antecknas väljarens namn jämte sistnämnda valkrets och valdistrikt å förenämnda förteckning. Ordföranden tillsluter därefter ytterkuvertet och nedlägger det i valurnan.

Antalet ytterkuvert och antalet i förteckningen upptagna väljare antecknas i det vid valförrättningen förda protokollet. Vid den preliminära röstsammanräkning, som äger rum efter röstningens avslutande, öppnas icke ytterkuverten, utan dessa insändas obrutna till länsstyrelsen i länet. Finnes icke något ytterkuvert, erhåller länsstyrelsen upplysning därom genom protokollet.

Rätt att vid val till andra kammaren avlämna valsedel före valdagen tillkommer dels röstberättigad, om det med skäl kan antagas, att han kommer

att valdagen vistas utom riket, och dels sådan röstberättigad, som utövar militärtjänst eller tillhör besättning eller annan personal å fartyg eller personalen vid statens järnvägar eller vid enskilt järnvägsföretag eller vid post-, tull- eller lotsverket, om det med skäl kan antagas, att han till följd av tjänstens utövning icke kan komma tillstådes vid valförrättningen i något valdistrikt. Valsedeln skall avse valet i den valkrets, där väljaren är upptagen i röstlängd. Väljaren skall med röstlängdsutdrag styrka, att han är röstberättigad.

Då val i hela riket skola samtidigt förrättas, må röstning före valdagen inom riket äga rum i varje stad inför röstmottagare, som förordnas av magistraten eller i stad utan magistrat av valnämnden, samt, i den mån Konungen så bestämmer, å rikets landsbygd inför röstmottagare, som förordnas av länsstyrelsen. Sådan röstning må även ske utom riket å svensk beskickning eller svenskt konsulat, som Konungen bestämmer, därvid beskickningens eller konsulatets chef eller den han i sitt ställe sätter är röstmottagare. Skall val förrättas endast i viss valkrets, må röstning, som nu avses, ske i varje stad inom valkretsen — i vissa fall även i stad utom valkretsen — samt, i den mån Konungen så bestämmer, även å valkretsens landsbygd. Röstmottagning skall äga rum från och med adertonde dagen före valdagen samt inom riket till och med dagen före valdagen och utom riket intill dess avgivna valsedlar skola insändas till överståthållarämbetet, vilket skall ske i så god tid, att valsedlarna kunna beräknas vara ämbetet till handa sist dagen efter valdagen.

Vid röstning inför röstmottagare skall väljaren avlämna röstlängdsutdraget, sedan han å detta inför röstmottagaren tecknat sitt namn. Därjämte skall han lämna uppgift rörande den omständighet, som för honom kan medföra rätt till röstning i denna ordning. Finnes utdraget vara i behörigt skick och föreligger ej anledning antaga, att väljaren är annan än den utdraget avser, samt synes den lämnade uppgiften sannolik, erhåller väljaren av röstmottagaren ett valkuvert. Väljaren skall i anvisat enrum eller å avskild plats i röstningslokalen, där hans förhävande ej kan iakttagas, inlägga sin valsedel i kuvertet och tillsluta detta, varefter han överlämnar det till röstmottagaren. Är kuvertet tillslutet och utan annat märke än föreskriven ändamålsbeteckning, inlägger röstmottagaren kuvertet jämte röstlängdsutdraget i ett ytterkuvert, å vilket antecknas orten för avlämnandet samt valkrets och valdistrikt, som väljaren tillhör. I sammanhang härmed antecknas väljarens namn samt nämnda valkrets och valdistrikt å en särskild förteckning. Där- efter tillsluter röstmottagaren ytterkuvertet och lägger det i förvar.

Äro äkta makar båda röstberättigade, äger make, som har rätt att rösta före valet, till röstmottagaren avgiva valsedelsförsändelse från den andra maken, under förutsättning att den make, som avlämnar försändelsen, själv därvid röstar. I dylikt fall måste röstlängdsutdrag anskaffas för vardera maken. Vid avlämnandet av valsedelsförsändelsen förfares på motsvarande sätt som då sådan försändelse avlämnas i främmande valdistrikt. Sedan röstmottagaren inlagt innerkuvertet och röstlängdsutdraget i ett särskilt ytterkuvert, an-

tecknas å detta orten för avlämnandet samt valkrets och valdistrikt, som väljaren tillhör, varjämte väljarens namn samt nämnda valkrets och valdistrikt antecknas å förteckningen. Därefter tillsluter röstmottagaren ytterkuvertet och lägger det i förvar.

Antalet ytterkuvert och antalet i förteckningen upptagna väljare antecknas i ett av röstmottagaren fört protokoll. Sedan röstmottagningen avslutats, skola ytterkuverten insändas av röstmottagare inom riket till länsstyrelsen i det län, där röstmottagningen ägt rum, och av röstmottagare utom riket till överståthållarämbetet. Har till röstmottagare inom riket icke avlämnats någon valsedel, skall meddelande härom insändas till länsstyrelsen.

Före den slutliga sammanräkningen av rösterna företages hos länsstyrelsen (överståthållarämbetet) en särskild förrättning, därvid från valförrättare och röstmottagare inkomna ytterkuvert fördelas efter de valkretsar, som väljarna enligt anteckningarna å kuverten tillhöra. Ytterkuvert, som innehålla valkuvert från väljare utom länet, översändas till den länsstyrelse, som skall verkställa sammanräkningen för den valkrets väljarna tillhöra. Finnes be- träffande utom länet belägen valkrets, att icke något ytterkuvert inkommit, som angivits innehålla valkuvert från väljare tillhörande den valkretsen, skall meddelande härom översändas till den länsstyrelse, som har att förrätta sammanräkningen för valkretsen.

Vid den slutliga röstsammanräkningen öppnas ytterkuverten, uttagas och granskas valkuverten och röstlängdsutdragen samt tillses, att den som av- givit valkuvert är upptagen såsom röstberättigad i röstlängden för det i röst- längdsutdraget angivna valdistriktet och icke har utövat sin rösträtt vid val- förrättningen i detta distrikt. Därefter antecknas i röstlängden vid väljarens namn, att rösträtten utövats, varpå valkuvertet medtages vid sammanräk- ningen.

Statistiska uppgifter om röstning före valdagen och röstning i främ- mande valdistrikt vid 1940 års val till riksdagens andra kammare.

Ur statistiska centralbyråns redogörelse för andrakammarvalen år 1940 må här anföras följande.

Antalet röstberättigade personer utgjorde 4,110,720. Av dessa deltog 2,889,137 personer i valen. Antalet utfärdade röstlängdsutdrag utgjorde 56,210. Då antalet personer, som röstade antingen före valdagen eller i främmande valdistrikt, uppgick till 41,318, kommo sålunda endast ungefär tre fjärde- delar av utdragen till användning.

Röstning före valdagen verkställdes enligt de av röstmottagarna förda för- teckningarna av 10,519 personer (därav 10,108 män och 411 kvinnor), vilket utgör 2.6 promille av samtliga röstberättigade och 3.6 promille av antalet valdeltagare. Bland de avgivna rösterna hade 318 avgivits genom äkta make, vilket innebär, att 3.1 procent av de före valdagen röstande avlämnade val- sedel för äkta make.

Om man fördelar de före valdagen röstande personerna efter de hinder, som

uppgivits för valdeltagande å valdagen, visar sig militärtjänst vara det utan jämförelse vanligaste hindret. Av denna anledning uppgåvo sig 9,852 (96.6 procent) vara förhindrade att rösta å valdagen, medan 237 (2.3 procent) föregåvo annat tjänstehinder och 112 (1.1 procent) vistelse utom riket. I här anförda uppgifter ingå icke de 318 personer, vilka avgåvo sina röster genom äkta make. Dessa fördelade sig med avseende å den sistnämndes hinder på följande sätt: militärtjänst 239, annat tjänstehinder 68 och vistelse utom riket 11. Flertalet av de före valdagen i valet deltagande personerna avgåvo sina valsedlar på landsbygden, där 7,534 personer eller 71.6 procent röstade. Å svenska beskickningar och konsulat röstade endast 58 personer.

I främmande valdistrikt röstade under valdagen enligt de av valförrättarna förda förteckningarna 30,799 personer, varav 18,233 män och 12,566 kvinnor. Detta innebär, att 7.5 promille av de röstberättigade och 10.7 promille av valdeltagarna begagnade sig av denna möjlighet att deltaga i valen. Med avseende å de valdistrikt, i vilka valdeltagarna av denna kategori avgåvo sina valsedlar, fördelade de röstande sig med 16,595 på landsbygden och 14,204 på städerna.

I fråga om kassering av valsedlar må först anmärkas, att en särställning intages av de valkuvert, som avgivits före valdagen eller i främmande valdistrikt. Föreligga brister beträffande föreskrivna formaliteter med röstlängdsutdrag och ytterkuvert, läggas dessa valkuvert obrutna åsido, och de som avlämnat kuverten inräknas icke bland valdeltagarna. Antalet valkuvert, som sålunda obrutna lades åsido, utgjorde 392. Frånsett dessa obrutna valkuvert uppgick antalet kasserade valkuvert och valsedlar för valet i dess helhet till 15,367 eller 5.3 promille av samtliga; vid 1936 års andrakammarval 8,023 eller 2.8 promille av samtliga.

Före valdagen och i främmande valdistrikt avgivna valsedlar hava i hög grad bidragit till den ökade kassationen vid 1940 års val och utgjorde 2,949 eller 19.2 procent av samtliga ogillade valkuvert och valsedlar. Antalet kasserade valkuvert och valsedlar, avgivna före valdagen och i främmande valdistrikt, 2,949, utgjorde 7.1 procent av antalet sålunda avgivna valkuvert och valsedlar.

Den vanligast förekommande orsaken till att före valdagen och i främmande valdistrikt avgivna valsedlar kasserades var att valsedlarna saknade giltigt namn. Av samtliga vid valet avgivna valsedlar kasserades av denna anledning 3,062 valsedlar, varav icke mindre än 2,182 utgjordes av sådana, som avgivits före valdagen och i främmande valdistrikt. Väljarna hava synbarligen i dessa fall använt valsedlar från de valkretsar, inom vilka de röstat.

Kassationsprocenten är i fråga om valsedlar, avgivna före valdagen och i främmande valdistrikt, ojämförligt mycket högre än beträffande röster, avgivna på annat sätt, i det att 3,341 (392 före och 2,949 efter kuvertens öppnande) eller 8.1 procent av samtliga ogillades mot endast 0.4 procent av i vanlig ordning avgivna röster.

De före valdagen och i främmande valdistrikt avgivna godkända valsedlarna utgjorde inalles 37,894.

Summan av antalet godkända valsedlar, antalet valkuvert utan godkänt innehåll och antalet obrutna valkuvert, avgivna före valdagen och i främmande valdistrikt, skulle rätteligen överensstämma med antalet i de av röstmottagarna och valförrättarna förda förteckningarna upptagna personer, som röstat före valdagen och i främmande valdistrikt. Den förstnämnda siffran utgör emellertid 41,235 och understiger det nämnda antalet personer med 83. Till den bristande överensstämmelsen bidraga flera samverkande faktorer. De flesta misstagen torde hava begåtts med de av personer från främmande valdistrikt avgivna valkuverten och tillgått så, att dessa brutits vid den preliminära röstsammanräkningen och deras innehåll hopblandats med övriga valsedlar. I en del fall hava de röstande icke blivit uppförda i förteckningarna. I synnerhet i fråga om valdistrikt med samma eller liknande namn hava vid översändandet till de röstsammanräknande myndigheterna felsorteringar förekommit, varigenom det inträffat, att valkuvert icke anlänt till den rätta bestämmelseorten till dagen för röstsammanräkningen och sålunda icke kunnat medtagas vid denna.

Vid den preliminära röstfördelningen kunde icke medräknas röster, avgivna före valdagen och i främmande valdistrikt. Trots att antalet personer, som begagnade sig av nämnda sätt att delta i valet, översteg 40,000, rön-te mandatfördelningen ej någon inverkan härav. I fråga om röstsiffrorna föreligga däremot en del skiljaktigheter mellan den preliminära och den definitiva röstsammanräkningen, vilka i främsta rummet äro att hänföra till före valdagen och i främmande valdistrikt avgivna röster.

Frågan om tillämpning vid kommunalval av de vid val till riksdagens andra kammare gällande bestämmelserna om röstning i främmande valdistrikt och röstning före valdagen.

Även för de kommunala valens vidkommande föreligga i stort sett samma skäl, som föranlett avskaffandet av rätten för vissa yrkes- och tjänstemän att vid val till riksdagens andra kammare använda valsedelsförsändelse samt införandet av andra möjligheter att vid dessa val utöva rösträtt anorledes än vid personlig inställelse vid valförrättning i det valdistrikt väljaren tillhör.

Valsedelsförsändelseinstitutet har vid kommunalval använts i mycket ringa utsträckning, och ett jämförelsevis betydande antal av de avlämnade försändelserna har kasserats till följd av felaktigheter. Vid 1938 års val av landstingsmän utgjorde hela antalet valdeltagare 2,077,300. Av dessa röstade endast 1,271 genom valsedelsförsändelse, som här avses. Av de avlämnade försändelserna ogillades icke mindre än 192, vilket utgör 15.1 procent av samtliga försändelser. Av de vid samma val i vanlig ordning avgivna valsedlarna kasserades endast 0.3 procent.

Befrielse från kravet på personlig inställelse vid valförrättningen i hemorten torde, även då det gäller de kommunala valen, vara av stort värde

för åtskilliga personer, vilka icke äga rätt att använda valedelsförsändelse. Det synes därför vara önskvärt, att åtgärder vidtagas för underlättande av deltagandet i dessa val.

Ett införande vid kommunala val av de vid val till andra kammaren gällande bestämmelserna om röstning i främmande valdistrikt och röstning före valdagen förutsätter emellertid, att de val, vid vilka desamma skola tillämpas, förrättas samtidigt i hela riket eller åtminstone i samma valkrets. Att å en och samma dag förrätta samtliga kommunalval synes icke lämpligen kunna ske.

De önskemål, som framställts i fråga om införande vid kommunala val av nämnda båda institut, torde närmast avse dessas tillämpning vid landstingsmannavalet, vilka äga politisk betydelse på grund därav, att landstingsmännen deltaga i utseendet av första kammarens ledamöter. Som landstingsmannavalet numera förrättas å en och samma dag i hela riket, tredje söndagen i september, är ett införande vid dessa val av ifrågavarande röstningsmetoder möjligt. Av skäl, som i det följande skola närmare beröras, synes det dock icke lämpligt att begränsa ett införande av instituten till enbart dessa val.

För de städer, som ej deltaga i landsting, utses första kammarens ledamöter av stadsfullmäktige. Då val av stadsfullmäktige i städer utom landsting äga samma politiska betydelse som val av landstingsmän, bör, om röstning i främmande valdistrikt och röstning före valdagen tillåtas vid landstingsmannavalet, detsamma ske även vid val av stadsfullmäktige i dessa städer. Med hänsyn till sistnämnda vals politiska betydelse böra dessa förrättas samtidigt med landstingsmannavalet. Val av stadsfullmäktige såväl i dessa som i övriga städer skola också numera obligatoriskt förrättas å samma dag som val av landstingsmän. Om röstning i främmande valdistrikt skulle tillåtas vid landstingsmannavalet men val av stadsfullmäktige i städer utom landsting icke skulle förrättas samtidigt därmed, skulle sådan röstning vid landstingsmannavalet ej kunna ske i hela riket utan endast å landsbygden och i städer, som deltaga i landsting.

Skola de båda instituten tillämpas vid stadsfullmäktigval i städer utom landsting, synes det, med hänsyn till den likställdhet i avseende å möjligheten att utöva rösträtt, som bör förefinnas för väljare åtminstone vid samma slag av val, vara oegentligt, att icke instituten skola tillämpas även vid val av stadsfullmäktige i övriga städer. Då det måste anses önskvärt att begränsa antalet valförrättningar i ett och samma valdistrikt, böra landstingsmannaval och val av stadsfullmäktige i städer, som deltaga i landsting, förrättas samtidigt, vilket också numera obligatoriskt skall ske. Det synes vidare icke böra ifrågakomma, att i ett valdistrikt, där val av landstingsmän och stadsfullmäktige ske samtidigt, tillämpa olika system vid valen, så att vid landstingsmannavalet röstning i främmande valdistrikt och röstning före valdagen medgivnas, medan vid stadsfullmäktigvalet valedelsförsändelseinstitutet bibehålles eller, om detta helt avskaffas, rösträtt kan utövas endast vid inställelse vid valförrättningen i det valdistrikt, som väljaren till-

hör. Ett eventuellt införande av röstning i främmande valdistrikt och röstning före valdagen vid landstingsmannaval och val av stadsfullmäktige i städer utom landsting bör förty utsträckas att avse även stadsfullmäktigvalen i de städer, som deltaga i landsting.

Vad val av kommunalfullmäktige angår skall sådant val enligt gällande bestämmelser äga rum å söndag under tiden från och med den 13 september till och med den 20 oktober samt må förrättas samtidigt med landstingsmannaval. Om dessa val ske samtidigt, böra olika röstningsmetoder icke få tillämpas vid de båda valen. Med hänsyn till de praktiska skäl, som föranlett att kommunalfullmäktigvalen i det övervägande antalet fall bestämmas att äga rum samtidigt med landstingsmannavalen, torde det icke böra ifrågakomma, att förbud meddelas mot att kommunalfullmäktigval förrättas å samma dag som landstingsmannaval. År 1938 förrättades kommunalfullmäktigval i 1,458 kommuner samtidigt med landstingsmannaval och i endast 212 kommuner å annan dag. Medgivnas röstning i främmande valdistrikt och röstning före valdagen vid landstingsmannavalen, bör alltså detta ske även beträffande de val av kommunalfullmäktige, som förrättas samtidigt med landstingsmannaval.

Vid kommunalfullmäktigval, som ej förrättas å samma dag som landstingsmannaval, skulle emellertid röstning i främmande valdistrikt icke kunna ske inom hela riket utan endast i valdistrikt, där valförrättning äger rum, vilket dock ej skulle innebära något nämnvärt underlättande av valdeltagandet. Röstning före valdagen skulle vid kommunalfullmäktigval, som ej förrättas samtidigt med landstingsmannaval, kunna äga rum inom valkretsen. Detta skulle dock ej medföra samma lättnad i valdeltagandet, som då vid andrakammarval röstning före valdagen får ske endast inom en valkrets, enär valkretsarna vid kommunalfullmäktigval äro avsevärt mindre än vid andrakammarval, där en valkrets i allmänhet omfattar ett län. För att söka i högre grad underlätta deltagandet i kommunalfullmäktigval, som ej förrättas samtidigt med landstingsmannaval, skulle det vara möjligt att tillåta röstning före valdagen inom hela det län, där valet äger rum. Även för detta fall skulle emellertid de grupper av yrkes- och tjänstemän, som avses med detta institut, komma i en sämre ställning än vad förhållandet är för närvarande, eftersom dessa nu äga möjlighet att använda valedelsförsändelse, oavsett om de befinna sig inom länet eller ej. För att utsträcka rätten att vid de nu ifrågavarande kommunalfullmäktigvalen rösta före valdagen till hela riket skulle erfordras, att röstmottagare förordnas i varje stad inom riket och, i den mån Konungen så bestämmer, även å rikets landsbygd. Som varje röstmottagare omedelbart efter röstmottagningens avslutande å dagen före valet skall till länsstyrelsen insända till röstmottagaren avlämnade valkuvert eller meddelande om att icke något valkuvert avlämnats, måste röstmottagaren äga kännedom om de dagar, då de val förrättas, vid vilka röstning före valdagen må ske. Uppgifter om dessa dagar skulle i så fall från hela landet få insändas till en central myndighet, som efter sammanställning av uppgifterna skulle lämna röstmottagarna meddelande där-

om. Då nu ifrågavarande val kunna äga rum under en jämförelsevis lång tid, skulle därjämte bliva nödvändigt, att röstmottagarna varje dag under hela denna tid vore tillgängliga för mottagande av valkuvert. Röstmottagarna skulle vidare för varje dag, då val förrättas i något valdistrikt i riket, till länsstyrelserna insända valkuvert eller meddelande, som förut sagts. De åtgärder, som sålunda skulle vidtagas, måste dock anses alltför omfattande med hänsyn till att endast deltagandet i ett mindre antal kommunalfullmäktigval därigenom skulle underlättas samt att rätten att rösta före valdagen endast tillkommer ett begränsat antal röstberättigade. Röstning före valdagen skulle följaktligen vid kommunalfullmäktigval, som ej förrättas samtidigt med landstingsmannaval, lämpligen icke kunna ske i vidare mån än inom det län, där valet äger rum.

Att tillämpa olika system vid kommunalfullmäktigval, som förrättas samtidigt med landstingsmannaval, och vid kommunalfullmäktigval, som förrättas å annan dag, bör dock ej få ske. Då det dessutom synes oegentligt att tillämpa olika röstningsmetoder vid val av kommunalfullmäktige och vid val av stadsfullmäktige, torde röstning i främmande valdistrikt och röstning före valdagen, om dessa institut överhuvudtaget skola införas vid kommunala val, böra tillåtas vid samtliga kommunalfullmäktigval, vilka i så fall obligatoriskt skola förrättas å samma dag som landstingsmannavalen och stadsfullmäktigvalen.

Val av municipalfullmäktige skall enligt gällande bestämmelser äga rum under samma tid, som gäller för kommunalfullmäktigval, men får ej förrättas å samma dag som landstingsmannaval för municipalsamhället. Där kommunalfullmäktigval i kommun, varav samhället utgör del, icke förrättas å samma dag som landstingsmannaval, må municipalfullmäktigvalet äga rum å samma dag som kommunalfullmäktigvalet. Om samtliga kommunalfullmäktigval, enligt vad förut sagts, skola förrättas å samma dag som landstingsmannavalen, blir följden, att val av municipalfullmäktige icke kunna äga rum samtidigt med något av nämnda val. Att genom ändring av gällande bestämmelser sammanföra municipalfullmäktigvalen med val av landstingsmän och kommunalfullmäktige synes icke böra ske, enär praktiska hinder möta att i ett valdistrikt med ett större antal valdeltagare samtidigt förrätta flera än två val. På grund härav torde röstning i främmande valdistrikt, även om samtliga val av municipalfullmäktige skulle förläggas till en och samma dag, icke böra förekomma vid dessa val, enär för sådant fall röstning i främmande valdistrikt skulle kunna äga rum endast i municipalsamhällen, där municipalfullmäktige finnas. Antalet sådana municipalsamhällen utgjorde vid 1938 års val 167. I likhet med vad som angivits beträffande kommunalfullmäktigval, som ej förrättas samtidigt med val av landstingsmän, skulle däremot röstning före valdagen vid val av municipalfullmäktige kunna ske inom det län, där valet äger rum.

Vad slutligen angår val av kyrkofullmäktige förekomma sådana val av tre slag, nämligen val av kyrkofullmäktige för församling, val av kyrkofullmäktige för kyrklig samfällighet och val av kyrkofullmäktige för skoldistrikt.

I fråga om dag för förrättande av dessa val gälla följande bestämmelser. Val av kyrkofullmäktige för församling, samfällighet eller skoldistrikt, som består av enbart landsbygd eller av landsbygd och stad, skall förrättas å söndag under tiden från och med den 13 september till och med den 20 oktober och för annan församling, samfällighet eller skoldistrikt under tiden från och med den 13 september till november månads utgång. Där kyrkofullmäktige skola väljas både för kyrklig samfällighet och för församling, vilken helt eller delvis ingår i samfälligheten, skall i församlingen eller församlingsdelen val av fullmäktige för samfälligheten äga rum å samma dag som val av fullmäktige för församlingen. Skola kyrkofullmäktige väljas både för församling och för skoldistrikt, som utgör del av församlingen, skall för skoldistriktet val av fullmäktige äga rum å samma dag som val av fullmäktige för församlingen. Där val av kyrkofullmäktige för församlingen skall förrättas å samma dag som val av fullmäktige för kyrklig samfällighet, i vilken församlingen helt eller delvis ingår, skall dock val av fullmäktige för skoldistriktet äga rum å annan dag. Val av kyrkofullmäktige må icke förrättas å dag, då val av landstingsmän, kommunalfullmäktige, municipalfullmäktige eller stadsfullmäktige inom valdistriktet äger rum. — Eftersom val av kyrkofullmäktige icke äga rum inom alla församlingar i riket (vid 1938 års val i 471 församlingar), torde av samma skäl, som angivits beträffande municipalfullmäktigvalen, röstning i främmande valdistrikt icke böra ske vid val av kyrkofullmäktige, varemot röstning före valdagen vid sådant val skulle kunna äga rum inom det län, där valet förrättas.

Vid val till andra kammaren må röstning i främmande valdistrikt och röstning före valdagen ske, även då val ej äga rum samtidigt i hela riket utan endast i viss valkrets, vilket inträffar bland annat då val i en valkrets efter anförda besvär blivit upphävt samt till följd därav nytt val i valkretsen skall ske. Röstning i annat valdistrikt än det väljaren tillhör kan för sådant fall ske, dock endast i valdistrikt inom samma valkrets, och röstning före valdagen må äga rum i stad inom valkretsen, i vissa fall även i stad utom valkretsen, samt, i den mån Konungen så bestämmer, å valkretsens landsbygd.

Att vid val av landstingsmän, kommunalfullmäktige eller stadsfullmäktige, som förrättas endast i viss valkrets, medgiva röstning i annat valdistrikt inom samma valkrets skulle icke innebära något underlättande i nämnevärld omfattning av valdeltagandet, enär valkretsarna vid kommunalval äro avsevärt mindre än vid andrakammarval. Vid 1938 års kommunalval utgjorde antalet valkretsar vid landstingsmannavalen 188, vid kommunalfullmäktigvalen 1,711 och vid stadsfullmäktigvalen 169, varemot antalet valkretsar vid andrakammarvalen år 1940 utgjorde endast 28. Röstning före valdagen vid val i endast en valkrets skulle dock kunna medföra en viss lättnad i valdeltagandet, under förutsättning att sådan röstning icke inskränktes till valkretsen utan kunde ske inom det län, där valet äger rum. En utsträckning av rätten att rösta före valdagen till hela riket torde däremot på grund av vad tidigare anförts ej böra ske.

Resultatet av vad sålunda anförts torde bliva följande. Om röstning i främmande valdistrikt skall medgivas vid kommunala val, bör detta ske endast i vad avser val av landstingsmän, kommunalfullmäktige och stadsfullmäktige samt under förutsättning att dessa val äga rum samtidigt i hela riket. Röstning i främmande valdistrikt bör däremot ej ske vid sådant val, om det förrättas å annan tid, samt ej heller vid val av municipalfullmäktige och kyrkofullmäktige. Röstning före valdagen bör, om detta institut skall införas vid kommunalval, kunna tillåtas vid samtliga dessa val. Då val av landstingsmän, kommunalfullmäktige och stadsfullmäktige äga rum samtidigt i hela riket, skulle röstning före valdagen kunna ske i varje stad och, i den mån Konungen så bestämmer, å rikets landsbygd ävensom å svensk beskickning och svenskt konsulat, som Konungen bestämmer. Beträffande sådant val, som förrättas å annan tid, ävensom vid val av municipalfullmäktige och kyrkofullmäktige skulle röstning före valdagen kunna ske i varje stad inom det län, där valet äger rum, i vissa fall även i stad utom länet, och, om Konungen så bestämmer, å länets landsbygd.

Röstning i främmande valdistrikt och röstning före valdagen vid kommunala val.

Om röstning i främmande valdistrikt och röstning före valdagen på sätt som gäller i fråga om val till andra kammaren skulle tillåtas vid kommunalval, skall väljaren, då han röstar på något av dessa sätt, innehava utdrag ur röstlängden i det valdistrikt han tillhör, utvisande att han där är upptagen såsom röstberättigad vid det val, i vilket han vill deltaga. Skall väljaren rösta vid olika val, skall han innehava särskilt röstlängdsutdrag för varje val. Förfarandet vid dessa sätt att rösta skulle bliva följande.

Vid röstning i främmande valdistrikt erhåller väljaren vid valbordet ett valkuvert, försett med valbeteckning (»landstingsmannaval», »kommunalfullmäktigval» eller »stadsfullmäktigval») för det val, vid vilket han ämnar rösta. Sedan väljaren vid en avskild plats i vallokalen inlagt sin valsedel i valkuvertet och tillslutit kuvertet, överlämnar han detta till ordföranden vid valförrättningen. Samtidigt därmed skall han avlämna röstlängdsutdrag, avseende det val valkuvertets valbeteckning utvisar. Dessförinnan skall han vid valbordet hava tecknat sitt namn å utdraget. Finnes utdraget vara i behörig ordning och föreligger ej anledning antaga, att den som vill rösta är annan än den utdraget avser, samt är kuvertet tillslutet och utan annat märke än föreskriven ändamålsbeteckning, skall ordföranden inlägga kuvertet jämte utdraget i ett ytterkuvert, å vilket antecknas valkrets och valdistrikt, där valkuvertet avlämnats, samt det val, som valkuvertet avser, jämte valkrets och valdistrikt, som väljaren tillhör. I sammanhang härmed antecknas väljarens namn samt det val, som valkuvertet avser, jämte valkrets och valdistrikt, som väljaren tillhör, å en särskild förteckning. Därefter tillsluter ordföranden ytterkuvertet och nedlägger det i valurnan.

Även valsedelöförsändelse av äkta make må avlämnas i främmande val-distrikt, under förutsättning att båda makarna äro röstberättigade vid det val försändelsen avser. Vid valförrättningen i det främmande valdistriktet avlämnar den närvarande maken den andra makens valsedelöförsändelse och för denne utfärdar röstlängdsutdrag till ordföranden. Finnes att båda makarna äro röstberättigade vid det val ytterkuvertets valbeteckning utvisar, att ytterkuvertet är av föreskriven beskaffenhet samt att därå äro tecknade förklaring av väljaren ävensom vittnesintyg i behörigt skick, och förekommer ej skälig anledning antaga, att ytterkuvertet blivit efter tillslutandet öppnat, bryter ordföranden ytterkuvertet. Är innerkuvertet av föreskriven beskaffenhet samt tillslutet och utan annat märke än föreskriven ändamålsbeteckning samt avser samma val som ytterkuvertet, inlägges innerkuvertet jämte röstlängdsutdraget i ett särskilt ytterkuvert, å vilket antecknas valkrets och valdistrikt, där avlämnandet skett, samt det val, som innerkuvertet avser, jämte valkrets och valdistrikt, som väljaren tillhör. I sammanhang härmed antecknas väljarens namn samt det val, som innerkuvertet avser, jämte valkrets och valdistrikt, som väljaren tillhör, å förenämnda förteckning. Ordföranden tillsluter därefter ytterkuvertet och nedlägger det i valurnan.

Antalet ytterkuvert och antalet i förteckningen upptagna väljare antecknas i det vid valförrättningen förda protokollet. Vid den preliminära röstsammanräkning, som i vissa fall äger rum efter röstningens avslutande, öppnas icke ytterkuverten, utan dessa insändas obrutna till länsstyrelsen i länet, dock med undantag av ytterkuvert, som avse val beträffande vilket valförrättaren har att verkställa den slutliga röstsammanräkningen. Finnes icke något ytterkuvert, som enligt vad nu sagts skall insändas till länsstyrelsen, erhåller länsstyrelsen upplysning därom genom protokollet.

Vid röstning före valdagen skall väljaren till röstmottagaren avlämna röstlängdsutdrag, avseende det val vari han vill delta. Dessförinnan skall han inför röstmottagaren hava tecknat sitt namn å utdraget. Därjämte skall han lämna uppgift rörande den omständighet, som för honom kan medföra rätt till röstning i denna ordning. Finnes utdraget vara i behörigt skick och föreligger ej anledning antaga, att väljaren är annan än den utdraget avser, samt synes den lämnade uppgiften sannolik, erhåller väljaren av röstmottagaren ett valkuvert, försett med valbeteckning för det val röstlängdsutdraget avser. Väljaren skall i anvisat enrum eller å avskild plats i röstningslokalen, där hans förehavande ej kan iakttagas, inlägga sin valsedel i kuvertet och tillsluta detta, varefter han överlämnar det till röstmottagaren. Är kuvertet tillslutet och utan annat märke än föreskriven ändamålsbeteckning, inlägger röstmottagaren kuvertet jämte röstlängdsutdraget i ett ytterkuvert, å vilket antecknas orten för avlämnandet samt det val, som valkuvertet avser, jämte valkrets och valdistrikt, som väljaren tillhör. I sammanhang härmed antecknas väljarens namn samt det val, som valkuvertet avser, jämte valkrets och valdistrikt, som väljaren tillhör, å en särskild förteckning. Därefter tillsluter röstmottagaren ytterkuvertet och lägger det i förvar.

Även valsedelöförsändelse av äkta make må avlämnas till röstmottagare,

under förutsättning att båda makarna äro röstberättigade vid det val försändelsen avser samt den make, som avlämnar försändelsen, själv inför röstmottagaren röstar vid samma val. Vid avlämnandet av valsedel för försändelsen förfäres på motsvarande sätt som då sådan försändelse avlämnas i främmande valdistrikt. Sedan röstmottagaren inlagt innerkuvertet och röstlängdsutdraget i ett särskilt ytterkuvert, antecknas å detta orten för avlämnandet samt det val, som innerkuvertet avser, jämte valkrets och valdistrikt, som väljaren tillhör. I sammanhang härmed antecknas väljarens namn samt det val, som innerkuvertet avser, jämte valkrets och valdistrikt, som väljaren tillhör, å förteckningen. Därefter tillsluter röstmottagaren ytterkuvertet och lägger det i förvar.

Antalet ytterkuvert och antalet i förteckningen upptagna väljare antecknas i ett av röstmottagaren fört protokoll. Sedan röstmottagningen avslutats, skola ytterkuverten insändas av röstmottagare inom riket till länsstyrelsen i det län, där röstmottagningen ägt rum, och av röstmottagare utom riket till överståthållarämbetet. Har till röstmottagare inom riket icke avlämnats någon valsedel, skall meddelande härom insändas till länsstyrelsen.

Före den slutliga sammanräkningen av rösterna företages hos länsstyrelsen en särskild förrättning, därvid från valförrättare och röstmottagare inkomna ytterkuvert fördelas efter de val, som kuverten avse, samt de valkretsar, som väljarna enligt anteckningarna å kuverten tillhöra. Ytterkuvert, som avse val beträffande vilka länsstyrelsen ej skall verkställa sammanräkning, översändas till den myndighet (länsstyrelse, magistrat eller valnämnd i stad), som skall verkställa sammanräkningen för dessa val. Finnes beträffande någon sådan myndighet icke något ytterkuvert, skall meddelande härom översändas till myndigheten.

Vid den slutliga röstsammanräkningen öppnas ytterkuverten, uttagas och granskas valkuverten och röstlängdsutdragen samt tillses, att den som avgivit valkuvert är upptagen i röstlängden för det i röstlängdsutdraget angivna valdistriktet såsom röstberättigad vid det ifrågavarande valet och icke har utövat sin rösträtt vid valförrättningen i detta distrikt. Därefter antecknas i röstlängden vid väljarens namn, att rösträtten utövats, varpå valkuvertet medtages vid sammanräkningen.

Olägenheter vid röstning i främmande valdistrikt och röstning före valdagen vid kommunalval.

Om röstning i främmande valdistrikt och röstning före valdagen vid val av kommunalfullmäktige skola kunna ske i samma utsträckning som vid val till andra kammaren, måste samtliga kommunalfullmäktigval, såsom förut angivits, förrättas å samma dag som landstingsmannavalen.

Därigenom skulle den nu förefintliga rätten att förlägga kommunalfullmäktigval till annan dag, som kan finnas lämpligare, upphöra. Visserligen

har det övervägande antalet kommunalfullmäktigval bestämts att äga rum samtidigt med landstingsmannavalen, och möjligheten att sammanföra dessa val har, i jämförelse med vad tidigare varit förhållandet, numera begagnats i allt större utsträckning. Detta synes också lämpligt med hänsyn till önskvärdheten att begränsa antalet valförrättningar i ett och samma valdistrikt. Det torde emellertid även finnas skäl mot ett sammanförande av kommunalfullmäktigvalen med landstingsmannavalen. Sålunda torde önskemål kunna föreligga att icke giva kommunalfullmäktigvalen samma politiska karaktär som landstingsmannavalen. Därjämte kunna svårigheter uppkomma för valförrättaren, då två val förrättas gemensamt. Felaktigheter kunna då lättare göras av valförrättaren liksom även av väljarna. Det arbete, som valförrättaren har att utföra efter röstningens avslutande, blir vid samtidigt förrättade val mera tidsödande, och det kan befaras, att preliminär röstsammanräkning för de båda valen icke omedelbart kan medhinnas. Ett sammanförande av flera val till en förrättning kan även nödvändiggöra en uppdelning av valdistrikt. I vissa valdistrikt, där tillgången på kvalificerade valförrättare eller lämpliga vallokaler är begränsad, torde emellertid en uppdelning av valdistrikt icke utan svårighet kunna ske. En uppdelning medför även ökade kostnader för valen.

Enligt gällande bestämmelser må val av kommunalfullmäktige bestämmas att äga rum å två dagar, dock att, där val av kommunalfullmäktige bestämts att äga rum samma dag som landstingsmannaval, kommunalfullmäktigvalet icke må äga rum jämväl å annan dag. Vidare må, om kommunalfullmäktigval bestämts att äga rum å olika dagar, valet endera förrättningsdagen äga rum å annan lokal än den sedvanliga, därest valnämnden med hänsyn till samfärdsförhållandena eller andra förhållanden inom valdistriktet prövar det erforderligt. Om kommunalfullmäktigvalen obligatoriskt skulle förläggas till samma dag som landstingsmannavalen, skulle möjligheterna att låta valförrättningen äga rum å olika dagar och å olika lokaler icke kunna bibehållas. Behovet därav kan dock i viss mån tillgodoses genom en uppdelning av valdistrikt.

Då val av landstingsmän, kommunalfullmäktige och stadsfullmäktige ej äga rum samtidigt i hela riket utan förrättas endast i en valkrets, skulle, såsom förut framhållits, röstning i främmande valdistrikt icke lämpligen kunna äga rum och röstning före valdagen ej ske annat än inför röstmottagare i det län, där valkretsen är belägen. Val i endast en valkrets förekommer bland annat då val sker första gången och när nytt val förrättas, sedan ett tidigare val efter anförda besvär blivit upphävt. Att vid val av samma slag i en och samma valkrets tillämpa olika röstningsmetoder, där val sker endast i denna valkrets och för det fall att val samtidigt äga rum i hela riket är oegentligt och bör ej utan synnerliga skäl tillåtas. Det skulle nämligen kunna inträffa, att personer, som vid ett tidigare förrättat val röstat i främmande valdistrikt eller före valdagen, vid ett omval icke kunna utöva sin rösträtt, varigenom valresultatet vid omvalet blir annat än vid det förra valet. Denna olägenhet förefinnes visserligen även vid andrakammarvalen.

Har ett sådant val i en valkrets blivit upphävt, kunna vid omvalet röstning i främmande valdistrikt äga rum endast i de valdistrikt, som tillhöra valkretsen, samt röstning före valdagen i regel ske endast inför röstmottagare inom valkretsen. Vid andrakammarval är dock denna olägenhet icke så betydande, när valkretsarna vid dessa val äro jämförelsevis stora.

För det fall att röstning före valdagen endast får ske inom det län, där valet äger rum, skulle, såsom tidigare berörts, de grupper av yrkes- och tjänstemän, vilka skulle äga rätt att rösta före valdagen, få sämre möjlighet att utöva sin rösträtt än för närvarande, eftersom de nu kunna använda valsedelsförsändelse, även om de befinna sig utom länet. Att för vissa fall bibehålla rätten att använda valsedelsförsändelse torde dock icke böra ske, när detta institut på grund av därmed förenade olägenheter synes böra helt avskaffas.

En del av de olägenheter, vilka skulle uppkomma vid val av landstingsmän, kommunalfullmäktige och stadsfullmäktige, som ej förrättas samtidigt i hela riket, skulle föreligga även vid samtliga val av municipalfullmäktige och kyrkofullmäktige. Beträffande dessa val skulle nämligen röstning i främmande valdistrikt aldrig kunna förekomma och röstning före valdagen endast få ske inom det län, där valet äger rum.

En person bör emellertid äga samma möjlighet att utöva sin rösträtt vid de olika kommunala val, vid vilka han är röstberättigad. Den som är mantalsskriven i ett municipalsamhälle kan hava minst lika stort intresse av att kunna delta i val av municipalfullmäktige för samhället som i val av kommunalfullmäktige för den kommun, varav samhället utgör del. För många personer kan val av kyrkofullmäktige äga minst lika stor betydelse som borgerliga val. Ett tillämpande av olika system vid skilda kommunala val, som äga rum inom en jämförelsevis kort tidrymd, kan dessutom för både väljare och valförrättare medföra osäkerhet om vilket system, som skall tillämpas i det ena eller andra fallet.

På grund av det invecklade förfarandet vid röstning i främmande valdistrikt kunna störningar uppkomma i valförrättningens jämna fortgång. Röstning i främmande valdistrikt tager betydligt längre tid i anspråk än då en väljare röstar i sitt eget valdistrikt. Till följd därav kan köbildning lättare uppstå, och det skulle kunna inträffa, att röstberättigade personer i anledning därav avlägsna sig från platsen utan att rösta. I jämförelse med vad förhållandet är vid andrakammarval skulle röstning i främmande valdistrikt vid kommunala val kunna bliva ännu mera tidsödande, när en person därvid kan avgiva valsedlar för två val. En oberäknad tillströmning av röstande från andra valdistrikt skulle kunna omöjliggöra valförrättningens avslutande inom de tider, som därför bestämts med hänsyn till antalet väljare inom valdistriktet. Särskilt i mindre valdistrikt med ett färre antal personer, som äro lämpade att vara valförrättare, skulle stora olägenheter i angivet hänseende kunna uppstå.

För att felaktigheter vid en valförrättning i möjligaste mån skola kunna undvikas, måste valförrättaren ägna stor uppmärksamhet åt vad som där-

vid försiggår. Detta gäller i all synnerhet för det fall att två val förrättas samtidigt. Skulle valförrättaren därvid även hava att mottaga väljare från andra valdistrikt, granska deras röstlängdsutdrag och valkuvert, inlägga dessa i ytterkuvert samt göra anteckningar såväl därå som å en särskild förteckning, kunna felaktigheter ytterst lätt uppkomma genom förväxling av olika val, ofullständiga eller oriktiga anteckningar och dylikt.

Före den preliminära röstsammanräkning, som i vissa fall äger rum efter röstningens avslutande, skola valkuverten räknas oöppnade, varjämte räkning skall ske av de personer, som enligt anteckningar i röstlängden deltagit i valet. Vid samtidigt förrättade val skola dessa räkningar verkställas beträffande vardera valet för sig, och valkuverten skola därvid sorteras efter de olika valen. Hava valkuvert avlämnats av väljare från andra valdistrikt, skola dessa valkuvert skiljas från de övriga samt räknas för sig, och skall räkning även ske av de personer, som enligt den vid valförrättningen förda förteckningen avlämnat sådana valkuvert. Genom dessa åtgärder blir den preliminära röstsammanräkningen fördröjd, och resultatet därav kan komma att bringas till allmänhetens kännedom först vid en mycket sen tidpunkt.

De olägenheter, som genom röstning i främmande valdistrikt skulle kunna uppkomma med avseende å valförrättningens jämna fortgång, skulle i viss mån kunna undvikas därigenom, att sådan röstning — åtminstone där valnämnden eller magistraten så anser erforderligt — får ske inför annan än valförrättaren i valdistriktet, därvid institutet dock i övrigt skulle bibehållas oförändrat. Valnämnden eller magistraten skulle i så fall kunna utse en av sina ledamöter eller annan person att mottaga valsedlar av väljare från främmande valdistrikt. Det synes emellertid icke lämpligt, att denne röstmottagare skulle direkt till länsstyrelsen i det län, där röstningen äger rum, insända avlämnade valkuvert eller meddelande om att icke något valkuvert avlämnats, utan detta torde böra ske till valnämnden eller magistraten, som därefter skulle vidarebefordra kuvert eller meddelande till länsstyrelsen. Valförrättaren skulle således icke helt och hållet befrias från befattningen med dessa kuvert.

Även i fråga om röstning före valdagen skulle vid kommunalval lättare kunna uppkomma felaktigheter än vid andrakammarval, eftersom vid kommunala val sådan röstning kan avse flera slag av val. Skulle röstning före valdagen få ske även vid val, som ej förrättas samtidigt i hela riket, skulle, såsom förut sagts, sådan röstning kunna ske inom det län, där valet förrättas. Om sådana val inom samma län skulle äga rum vid ett större antal olika tillfällen, skulle röstmottagarna få tjänstgöra under en jämförelsevis lång tid, och därvid skulle, särskilt å landsbygden och i mindre städer, kunna uppstå svårighet att finna lämpliga personer, som äro villiga att åtaga sig sådant uppdrag. Dessutom skulle röstmottagningen kunna föranleda icke obetydliga kostnader i form av arvoden åt röstmottagarna, enär dessa åtminstone icke i allmänhet torde vara skyldiga att åtaga sig sådant uppdrag utan ersättning.

Vid kommunalval verkställes slutlig röstsammanräkning av länsstyrelse, magistrat eller valnämnd i stad, beroende på vilket val sammanräkningen avser. Röstsammanräkning vid andrakammarval verkställes däremot alltid av länsstyrelse. Då det gäller kommunala val, som förrättas samtidigt i hela riket, skulle före den slutliga sammanräkningen hos varje länsstyrelse företagas en förrättning, varigenom till länsstyrelsen inkomna valkuvert, som avlämnats i främmande valdistrikt eller före valdagen, skulle fördelas mellan de olika sammanräknande myndigheterna. Från varje länsstyrelse skulle därpå till sammanräknande myndighet översändas de valkuvert, som avse val för vilket den myndigheten har att verkställa sammanräkning. Om beträffande någon sådan myndighet till länsstyrelsen icke inkommit valkuvert, skulle meddelande därom lämnas denna myndighet. Då de sammanräknande myndigheterna vid kommunalval för närvarande uppgå till ett antal av icke mindre än 143, skulle de nu angivna åtgärderna innebära ett betydande arbete för länsstyrelserna.

Fördelningen av till länsstyrelse inkomna valkuvert skulle möjligen i stället kunna ske på det sätt, att valkuverten i första hand fördelas mellan de län, där valen ägt rum. I så fall skulle kuverten översändas till länsstyrelsen i vederbörande län eller, om beträffande något län icke inkommit valkuvert, meddelande därom lämnas länsstyrelsen i länet. Därefter skulle emellertid hos varje länsstyrelse få företagas ytterligare en förrättning, därvid valkuvert, avseende val för vilket länsstyrelsen ej skall verkställa sammanräkning, skulle slutligen fördelas mellan de olika sammanräknande myndigheterna inom länet. Valkuvert, som ej avse val för vilket länsstyrelsen skall förrätta sammanräkning, översändas till övriga sammanräknande myndigheter inom länet. Om beträffande någon sådan myndighet icke inkommit valkuvert, underrättas denna myndighet därom.

Skulle vid val, som icke äga rum samtidigt i hela riket, röstning få ske endast inom det län, där valet förrättas, skulle fördelningen av inkomna valkuvert i och för sig icke medföra samma svårigheter som vid val samtidigt i hela riket. Däremot skulle ett icke obetydligt arbete uppkomma därigenom, att sådana fördelningsförrättningar inom varje län skulle kunna förekomma vid ett jämförelsevis stort antal olika tillfällen.

Hur fördelningen av inkomna valkuvert än sker, skulle det därmed förenade arbetet bliva betydligt mera omständligt och tidsödande än vid andrakammarvalen, varjämte felaktigheter ytterst lätt skulle kunna förekomma.

Eftersom fördelning av inkomna valkuvert måste äga rum, skulle den vid vissa kommunalval nu föreliggande möjligheten att verkställa slutlig röstsammanräkning omedelbart efter röstningens avslutande icke kunna bibehållas. Slutlig sammanräkning skulle icke heller kunna påbörjas så snart efter valförrättningens avslutande som för närvarande är möjligt. De sammanräknande myndigheternas granskning av ytterkuverten samt däri inneslutna valkuvert och röstlängdsutdrag ävensom väljarnas avprickning i röstlängderna skulle, om ett stort antal ytterkuvert inkommit, innebära ett avsevärt arbete. Till följd av de tidsödande åtgärder, som skola vidtagas före

de egentliga röstsammanräkningarna, måste dessa företagas vid en senare tidpunkt än vad för närvarande är förhållandet och sannolikt även senare än vid andrakammarvalen. Beträffande val av stadsfullmäktige i Stockholm, vilkas mandattid börjar den 1 oktober det år, då valet sker, skulle sammanräkning svårligen kunna medhinnas före nämnda dag.

De sakkunnigas yttrande.

De vid val till andra kammaren gällande instituten röstning i främmande valdistrikt och röstning före valdagen måste anses invecklade, och deras tillämpning medför ett avsevärt arbete för valförrättare och myndigheter, som hava att taga befattning med valen. Att vid dessa förhållanden för kommunalvalens vidkommande införa bestämmelser, varigenom valproceduren skulle bli ännu mera omständlig och medföra ytterligare arbete för myndigheterna, bör enligt de sakkunnigas uppfattning icke ske. Ehuru det med hänsyn till såväl väljare som valförrättare och övriga, som hava att syssla med val, måste anses i hög grad önskvärt, att samma röstningsmetoder tillämpas vid andrakammarval och kommunalval, föreligga dock, såsom av det förut anförda torde framgå, mycket starka skäl mot att vid kommunala val tillåta röstning i främmande valdistrikt och röstning före valdagen i den ordning, som gäller för andrakammarvalen.

De sakkunniga hava därför undersökt, huruvida deltagandet i de kommunala valen skulle kunna underlättas på annat sätt.

Det skulle då kunna tänkas, att rätten för vissa yrkes- och tjänstemän att använda valesedelsförsändelser skulle bibehållas samt utsträckas att gälla för även andra kategorier röstberättigade än som för närvarande äga denna rätt. Vid upprepade tillfällen hava också motioner väckts i riksdagen om en utvidgning av valesedelsförsändelseinstitutets tillämplighetsområde, men samtliga dessa hava avstyrkts av konstitutionsutskottet och avslagits av riksdagen. En rättvis avgränsning av de grupper av röstberättigade, till vilka institutet skulle utsträckas, synes svår att genomföra. Om rätten att använda valesedelsförsändelse skulle utsträckas till alla, som kunna vara förhindrade att å valdagen utöva sin rösträtt vid valförrättning, skulle detta kunna medföra, att ett mycket stort antal personer skulle begagna sig av denna rätt. Valdagen skulle till följd därav kunna förlora sin karaktär av valdag, vilket skulle kunna föranleda minskning av intresset för valen. Därjämte skulle resultatet av de preliminära röstsammanräkningarna bli mindre tillförlitligt.

En av olägenheterna vid valesedelsförsändelseinstitutets begagnande är svårigheten att med ledning av de uppgifter, som väljaren lämnar vid anordnandet av försändelsen, återfinna denne i röstlängden. Denna olägenhet skulle dock kunna undvikas, om skyldighet infördes för väljaren att anskaffa och i försändelsen inlägga röstlängdsutdrag. Övriga olägenheter äro dock av sådan art, att institutet ändock icke kan anses tillfredsställande. Institutet innebär ej tillräcklig säkerhet för bevarandet av valhemligheten och

skydd mot obehörig påtryckning av väljarna. På grund härav och med hänsyn till det invecklade tekniska förfarandet synes detta institut böra avskaffas även för de kommunala valens vidkommande.

Att återinföra den tidigare förefintliga rätten att rösta genom fullmäktig torde av de skäl, som föranledde avskaffandet av detta röstningssätt, icke komma i fråga.

De sakkunniga hava vidare undersökt, huruvida röstning före valdagen i samma omfattning som vid andrakammarvalen skulle kunna ske icke hos särskilt förordnade röstmottagare utan hos statliga eller kommunala myndigheter eller tjänstemän. För att sådan röstning skall innebära en väsentlig lättnad för väljarna, böra röstmottagare finnas å ett så stort antal olika platser som möjligt. Eftersom de kommunala valen icke kunna sammanföras till en och samma dag, måste dessutom röstmottagare vara tillgängliga för väljarna under en jämförelsevis lång tid. Tjänstemän, som emellanåt företaga tjänsteresor, kunna därför icke lämpligen ifrågakomma såsom röstmottagare.

Vid undersökning av olika förefintliga möjligheter hava de sakkunniga funnit postanstalterna inom riket mest lämpade för mottagande av valsedlar från väljare, vilka tillhöra vissa yrkes- och tjänstegrupper och som till följd av tjänstens utövning icke kunna rösta å valdagen. Om röstning före valdagen skulle kunna ske å postanstalt, skulle även personer, vilka å valdagen icke vistas inom sitt eget valdistrikt, kunna beredas möjlighet att å valdagen rösta å postanstalt utom valdistriktet. De som valdagen vistas utom riket skulle, i likhet med vad förhållandet är vid andrakammarvalen, kunna rösta å svensk beskickning eller svenskt konsulat, som Konungen bestämmer.

De olika slag av postanstalter, som här kunna komma i fråga, äro postkontor, postexpeditioner, poststationer och brevsamlingsställen, vilka benämnas fasta postanstalter, ävensom för krigsmaktens behov särskilt inrättade fältpostanstalter, som i detta hänseende böra anses såsom fasta postanstalter. Däremot bör röstning ej få ske å de rörliga postanstalterna, postkupéer, sjöpostexpeditioner och ångbåtspostexpeditioner. Till postkupéer och sjöpostexpeditioner har nämligen allmänheten icke tillträde, och ångbåtspostexpeditioner torde i regel ej vara så inrättade, att röstning där bör få ske. Ej heller torde röstning böra ske hos postombud.

För att röstning å postanstalt skall medföra samma lättnad i valdeltagandet som de vid andrakammarvalen införda instituten röstning i främmande valdistrikt och röstning före valdagen, bör antalet postanstalter ungefär motsvara antalet valdistrikt.

Antalet fasta postanstalter i riket uppgick vid slutet av år 1940 till 4,165, därav 236 postkontor, 184 postexpeditioner, 3,736 poststationer och 9 brevsamlingsställen. I antalet poststationer ingå några å brunns- och turistorter med flera ställen inrättade poststationer, som varit i verksamhet endast under någon del av året. Vidare funnos under år 1940 för betjänande av till militärtjänst inkallade ett antal fältpostanstalter samt en tillfällig postanstalt, benämnd Kustflottan.

Vid 1940 års utgång hade av Sveriges 2,355 landskommuner 1,852 eller 78.7 procent en eller flera postanstalter inom sitt område. Inom landskommunerna voro belägna 3,780 fasta postanstalter. De landskommuner, vilka sakna postanstalt, äro till största delen små. I det tätt befolkade Skåne är exempelvis nära en tredjedel av landskommunerna utan postanstalt inom respektive områden, medan i nordligaste Sverige varje sådan kommun är försedd med postanstalt och flertalet med ett jämförelsevis stort antal. Det största antalet postanstalter uppvisa sålunda, inom Norrbottens län, Gällivare och Jukkasjärvi kommuner med vardera 24 och Nederluleå med 18 postanstalter samt, inom Västerbottens län, Lycksele med 22, Vilhelmina med 20 och Skellefteå landskommun med 18 postanstalter. Antalet invånare på varje fast postanstalt utgjorde år 1940 i genomsnitt 1,530.

Antalet valdistrikt vid 1940 års andrakammarval utgjorde 4,920, därav 4,108 å landsbygden och 812 i städerna. Indelning av valkretsar i valdistrikt är vanligare i Norrland med dess fåtaliga men vidsträckta kommuner än i landet i övrigt. I de nyssnämnda kommunerna funnos således följande antal valdistrikt, nämligen i Gällivare 14, i Jukkasjärvi 17, i Nederluleå 6, i Lycksele 30, i Vilhelmina 40 och i Skellefteå landskommun 30. Vid samma val funnos röstmottagare förordnade i samtliga städer och dessutom till olika antal inom varje län.

Av det nu anförda framgår, att postanstalter finnas i det övervägande antalet valdistrikt. Generalpoststyrelsen äger dessutom möjlighet att, där så anses erforderligt, inrätta extra postanstalter. Postanstalternas belägenhet och tiderna för deras öppethållande torde i regel vara kända för de i trakten boende personerna, och de som tillfälligtvis vistas utom sin hemort kunna med lätthet skaffa sig kännedom om närmaste postanstalts belägenhet och tiderna för dess öppethållande. Till militärtjänst inkallade personer skulle genom röstning å fältpostanstalt erhålla minst lika stor möjlighet att delta i val som förhållandet var vid de senaste andrakammarvalen.

Röstning å postanstalt skulle enligt de sakkunnigas mening kunna ske på följande sätt. Vid röstningen skall väljaren till den postfunktionär, vilken tjänstgör såsom röstmottagare, avlämna utdrag ur röstlängden i det valdistrikt väljaren tillhör, utvisande att väljaren där är upptagen såsom röstberättigad vid det val, i vilket han vill delta. Därjämte skall i utdraget finnas uppgifter om dagen för valet, valkrets och valdistrikt, som väljaren tillhör, samt den myndighet, som skall verkställa röstsammanräkningen för valet. Vid röstning å valdagen skall väljaren inför röstmottagaren teckna sitt namn å utdraget. Sker röstningen före valdagen, skall väljaren därjämte å utdraget teckna uppgift rörande den omständighet, som kan medföra rätt till sådan röstning. Finnes utdraget vara i behörigt skick och föreligger ej anledning antaga, att väljaren är annan än den utdraget avser, samt synes, där röstningen sker före valdagen, den av väljaren å utdraget tecknade uppgiften sannolik, erhåller väljaren av röstmottagaren ett valkuvert med valbeteckning för det val, som utdraget avser. Sedan väljaren å plats i röstningslokalen, där hans förehavande ej må av någon kunna iakttagas, eller

i anvisat enrum inlagt sin valsedel i valkuvertet och tillslutit kuvertet, överlämnar han detta till röstmottagaren, som inlägger kuvertet och röstlängdsutdraget i ett särskilt ytterkuvert, försett med formulär att ifyllas av röstmottagaren. Å ytterkuvertet antecknar röstmottagaren ort och dag för avlämnandet, lämpligen genom anbringande av poststämpel, samt, i enlighet med uppgifter i röstlängdsutdraget, valet, valkrets och valdistrikt, som väljaren tillhör, och den röstsammanräknande myndigheten. Vidare skall röstmottagaren anteckna väljarens namn och valet å en särskild förteckning. Ytterkuvertet skall därpå utan avgift för väljaren befordras till den å kuvertet angivna myndigheten. Äro äkta makar båda röstberättigade vid samma val, må den ena maken, under förutsättning att han själv röstar i nu nämnd ordning, avlämna valsedelsförsändelse från andra maken, därvid även röstlängdsutdrag rörande sistnämnda make avlämnas. Röstmottagaren skall, utan att bryta försändelsen, inlägga denna jämte utdraget i ett ytterkuvert, varefter förfares på nyss angivet sätt.

Vid röstning å beskickning eller konsulat skulle tillgå på samma sätt som nu anförts, dock att ytterkuverten icke skulle sändas direkt till de röstsammanräknande myndigheterna utan, liksom vid andrakammarvalen, till överståthållarämbetet, som skulle vidarebefordra kuverten till sagda myndigheter.

I samband med röstsammanräkningen skulle ytterkuverten öppnas och granskning verkställas av valkuvert och valsedelsförsändelser samt röstlängdsutdrag, varjämte valsedelsförsändelserna skulle brytas och deras innehåll granskas. Om den som avgivit valkuvert eller valsedelsförsändelse icke utövat sin rösträtt vid valförrättning, skulle valkuvertet eller försändelsens innerkuvert nedläggas i en urna och i röstlängden vid väljarens namn antecknas, att rösträtten utövats, varpå kuvertet skulle medtagas vid röstsammanräkningen.

I motsats till vad förhållandet skulle vara, om de för andrakammarvalen gällande instituten röstning i främmande valdistrikt och röstning före valdagen infördes vid kommunalval, skulle, om postanstalt anlitas för rösttagning, såväl de, vilka på grund av vistelse å annan ort äro förhindrade att rösta vid valförrättning i hemorten, som de, vilka till följd av utövning av viss tjänst äro förhindrade att rösta å valdagen, erhålla möjlighet att rösta vid samtliga kommunala val, oavsett när dessa äga rum och även för det fall att val förrättas endast i viss valkrets. Val av kommunalfullmäktige skulle således icke behöva förrättas samtidigt med val av landstingsmän, och de nu föreliggande möjligheterna att låta valförrättningen äga rum å olika dagar och å olika lokaler skulle kunna bibehållas. Vid ett omval skulle möjligheterna att utöva rösträtt vara desamma som vid det tidigare förrättade valet.

Vidare skulle valförrättningarnas fortgång icke störas av väljare från andra valdistrikt. Ett betydande antal personer skulle icke behöva förordnas såsom särskilda röstmottagare under en jämförelsevis lång tid, utan i deras ställe skulle tjänstgöra postfunktionärer, vilka ändock äro

bundna av sin tjänstgöring. Som det icke kan påräknas, att till särskilt förordnade röstmottagare erhålla personer, vilka äro villiga att under längre tid åtaga sig sådant uppdrag utan ersättning, synas kostnaderna bliva mindre, om postfunktionärer anlitas som röstmottagare.

Eftersom ytterkuverten, i vad avser röstning inom riket, skulle befordras direkt till de röstsammanräknande myndigheterna, skulle tidsödande fördelningsförrättningar hos länsstyrelserna undvikas. I fråga om kuvert, som inkommit från utlandet, skulle överståhållarämbetet endast hava att, utan företagande av särskild förrättning, vidarebefordra dessa till vederbörande myndigheter. De slutliga röstsammanräkningarna skulle kunna påbörjas tidigare än vad fallet skulle vara om fördelningsförrättningar först måste äga rum. Sammanräkningarna skulle visserligen taga något längre tid i anspråk än vad för närvarande är förhållandet vid kommunalval men däremot icke i stort sett längre tid än vad fallet skulle vara, om de vid andrakammarvalen gällande instituten skulle tillämpas. Vidare skulle slutlig sammanräkning — i likhet med vad förhållandet skulle vara vid ett införande av nyssnämnda institut — icke kunna äga rum omedelbart efter röstningens avslutande och icke heller så snart efter valet som i vissa fall för närvarande är möjligt.

Valhemligheten synes kunna bevaras lika väl vid röstning å postanstalt som vid röstning inför de vid andrakammarvalen förordnade röstmottagarna. Åtminstone å ett avsevärt antal postanstalter finnas skrivpulpeter, avskilda från varandra medelst skärmar, och denna anordning torde vara åtminstone i det närmaste lika tillfredsställande som vad förhållandet är beträffande vallokalerna. Å postanstalter, där sådana anordningar icke finnas, torde i allmänhet icke så många personer samtidigt uppehålla sig, att väljaren icke skulle kunna inlägga sin valedel i valkuvertet utan att hans förehavande skulle behöva iakttagas av annan. Därigenom att valkuvert avlämnas omedelbart å postanstalt och icke såsom vid andrakammarvalen genom förmedling av särskilt förordnade röstmottagare, synes risken för att valhemligheten skulle röjas eller obehöriga åtgärder vidtagas med valkuvert eller dess innehåll, efter det kuvertet avlämnats, vara praktiskt taget utesluten. Enligt gällande bestämmelser får det som är anförtrott åt posten icke yppas, och obehöriga åtgärder därmed äro straffbelagda. Postfunktionär, som har att taga befattning med valkuvert, handlar därvid dessutom under tjänstemannaansvar.

Som åtskilliga av de göromål, vilka åligga postfunktionärer, kräva stor noggrannhet och omtanke, synes det icke behöva befaras, att dessa icke skulle kunna på tillfredsställande sätt ombesörja de åtgärder, som äro förenade med det nu ifrågasatta röstningssättet.

På grund av vad sålunda anförts vilja de sakkunniga förorda, att valedelsförsändelseinstitutet för vissa yrkes- och tjänstemän avskaffas även för de kommunala valens vidkommande samt att möjlighet beredes dels röstberättigad, som till följd av vistelse utom sitt valdistrikt är förhindrad att rösta vid valförrättningen där, att å valdagen avlämna valedel å fast postanstalt inom riket, dels ock röstberättigad, vilken med skäl kan antagas

komma att valdagen vistas utom riket, samt röstberättigad, som tillhör någon av vissa yrkes- eller tjänstegrupper och med skäl kan antagas till följd av tjänstens utövning icke kunna utöva sin rösträtt å valdagen, att under viss tid före valdagen avlämna valsedel inom riket å postanstalt, som nyss sagts, och utom riket å svensk beskickning eller svenskt konsulat, som Konungen bestämmer.

De sakkunniga föreslå för den skull, att bestämmelserna om valsedelsförsändelse i 6 kap. samt i 44, 57 och 60 §§ kommunala vallagen ävensom kungörelsen den 27 juni 1930 (nr 269) med närmare bestämmelser angående valsedelsförsändelse vid kommunalval upphävas samt att bestämmelser om de av de sakkunniga förordade röstningssätten införas i nämnda kapitel. Vidare synes till 4 § kommunala vallagen böra göras ett tillägg av innehåll att rösträtt i vissa fall kan utövas inom riket å postanstalt samt utom riket å svensk beskickning eller svenskt konsulat, varjämte vad i 31 § samma lag sägs om rätt att ingiva valsedel till den röstsammanräknande myndigheten i stället bör avse rätt att avlämna valsedel å postanstalt samt å beskickning eller konsulat.

Vid andrakammarval må valsedel å valdagen avlämnas vid valförrättning i annat valdistrikt än det, där den röstberättigade är uppförd i röstlängden, under förutsättning att den röstberättigade på grund av vistelse å annan ort är förhindrad att utöva sin rösträtt vid valförrättningen i sistnämnda valdistrikt. Uttrycket å annan ort har emellertid beträffande stad, som består av flera valdistrikt, givit anledning till tveksamhet, huruvida därmed avses vistelse utom staden eller endast utom det valdistrikt, som den röstberättigade tillhör. Ehuru den förra tolkningen synes vara den riktiga, torde dock, på grund därav att ordet ort är ett mångtydigt begrepp, uttrycket vistelse å annan ort, då det gäller ändring av den kommunala vallagen, böra utbytas mot vistelse utom det valdistrikt, där den röstberättigade är uppförd i röstlängden. Därigenom skulle i en ort med vidsträckt bebyggelse valdeltagandet kunna ytterligare underlättas, i det att röstning utom valdistriktet skulle kunna ske å postanstalt i annan del av orten. Något begagnande i större utsträckning av denna rätt torde icke vara att vänta, enär därför erfordras innehav av röstlängdsutdrag och anskaffandet därav är förenat med visst besvär.

Rätt att rösta före valdagen synes liksom vid andrakammarval böra tillkomma dels röstberättigad, som med skäl kan antagas komma att valdagen vistas utom riket, och dels röstberättigad, vilken utövar militärtjänst eller tillhör besättning eller annan personal å fartyg eller personalen vid statens järnvägar eller vid enskilt järnvägsföretag eller vid post-, tull- eller lotsverket, om det med skäl kan antagas, att den röstberättigade till följd av tjänstens utövning icke kan utöva sin rösträtt å valdagen. I jämförelse med den vid kommunalval för närvarande gällande rätten att använda valsedelsförsändelse skulle således personer, som å valdagen vistas utom riket, äga rätt att rösta före valdagen, även om de icke tillhöra vissa yrkes- eller tjänstegrupper. Personalen vid fyrväsendet har icke, såsom i gällande lag, särskilt upptagits, enär denna personal numera räknas till lotsverket.

Den tid, under vilken röstning före valdagen må äga rum vid andrakammarvalen, har bestämts till aderton dagar. Anledningen därtill är att enligt lagen om val till riksdagen prövning av till länsstyrelse inkomna anmälningar av kandidater och kartellbeteckningar icke kan ske förrän å tjugonde dagen före valet samt att länsstyrelsen först efter denna prövning skall utfärda kungörelse om valet. Vid kommunalval förekomma icke sådana anmälningar, varför röstning före valdagen vid dessa val skulle kunna ske under längre tid. Som det emellertid måste anses vara av stor betydelse såväl för väljare som för andra, vilka hava att syssla med valen, att likformighet mellan de olika valen erhålles, bör den tid, varom nu är fråga, bestämmas till aderton dagar även för de kommunala valens vidkommande.

För att valsedelaförsändelse av äkta make skall kunna användas under hela den tid, då röstning före valdagen kan äga rum, bör den i 28 § kommunala vallagen angivna tid, inom vilken sådan försändelse må anordnas, nämligen fjorton dagar före valet, ändras till aderton dagar före valet. Den i nämnda paragraf förekommande bestämmelsen, att valsedelaförsändelse skall anses vara anordnad den dag, då vittnesintyget å försändelsens ytterkuvert underskrives, torde vara överflödig och därför kunna utgå. Sådan bestämmelse förefinnes icke heller i fråga om valsedelaförsändelse vid andra kammarval.

Vid röstning å postanstalt kunna, såsom förut framhållits, de nu gällande bestämmelserna om valdagar bibehållas. Detta röstningssätt förutsätter emellertid, att röstlängdsutdrag skall kunna tillhandahållas å sådan tid, att röstning skall kunna ske aderton dagar före valet. Som utdraget skall innehålla uppgift om valdagen, måste, där valet icke skall förrättas å viss i lag fastställd dag, föreskrivas, att valdag skall bestämmas och kungörelse om valet utfärdas i så god tid före valet, att röstning kan ske redan å adertonde dagen före valdagen. Att valdag bestämmas i god tid före valet är även av betydelse för dem som hava att syssla med förberedelser för valet. Lämpligen bör valdag bestämmas och kungörelse om val utfärdas sist å tjugonde dagen före valet.

Det kan emellertid ifrågasättas, huruvida icke ett sammanförande av de allmänna valen till ett mindre antal i lag bestämda dagar skulle innebära betydande fördelar. Väljare, som vistas utom hemorten, skulle i så fall alltid hava sig bekant eller lättare kunna skaffa sig kännedom om när sådant val i hemorten äger rum, och detta synes vara av särskild betydelse för sjömän och andra personer, vilka vistas utom riket. Väljarna skulle därigenom hava längre tid på sig för anskaffande av röstlängdsutdrag och valsedlar. För de personer, vilka skola utfärda röstlängdsutdrag, samt för valförrättare och röstmottagare liksom för de myndigheter, som hava att taga befattning med valen, skulle det därmed förenade arbetet kunna koncentreras i högre grad än vad för närvarande är förhållandet. Detsamma gäller för de partiorganisationer, vilka hava att syssla med valen, och det synes icke uteslutet, att ett mera koncentrerat arbete hos dessa organisationer skulle kunna medföra ett livligare deltagande i valen. Om röstning å postanstalt tillåtes, måste

samtliga postanstalter å valdagar hållas öppna för väljare under viss tid. Det övervägande antalet postanstalter äro för närvarande öppna för allmänheten under viss tid varje söndag, och generalpoststyrelsen har möjlighet att förordna om öppethållande även av övriga postanstalter samt om utsträckning av den vanliga tiden för öppethållande, i vissa fall dock mot särskild ersättning. Kostnaden för särskilt öppethållande å valdagar skulle bliva mindre, om valen sammanfördes till ett färre antal dagar. Även för valförrättare och partiorganisationer skulle ett sådant sammanförande kunna medföra minskning av kostnaderna för valen.

Om ett sammanförande av valen till vissa dagar anses böra ske, skulle emellertid de förut angivna möjligheterna att förrätta kommunalfullmäktigval liksom även val av municipalfullmäktige och kyrkofullmäktige å två dagar och å olika lokaler upphöra. Dessa möjligheter hava dock begagnats endast i ett fåtal fall. Kommunalfullmäktigvalen hava dessutom i allt större omfattning bestämts att äga rum samtidigt med landstingsmannavalen, varigenom berörda möjligheter uteslutits. Samma möjligheter hava tidigare funnits även beträffande val av landstingsmän samt, i vad avser vals förrättande å två dagar, i fråga om stadsfullmäktigval men avskaffades, då dessa val förlades till viss bestämd dag, och några större olägenheter därav torde icke hava uppkommit.

Val av municipalfullmäktige synes, såsom för närvarande är stadgat, icke böra förrättas samtidigt med landstingsmannaval för municipalsamhället, och val av kyrkofullmäktige torde icke böra äga rum å samma dag som annat kommunalt val i samma valdistrikt. Om samtliga val av kyrkofullmäktige skulle sammanföras till en dag, skulle det kunna inträffa, att val av fullmäktige för församling, fullmäktige för kyrklig samfällighet och fullmäktige för skoldistrikt måste förrättas samtidigt, vilket enligt gällande bestämmelser ej är tillåtet. År 1938 synas samtliga slag av kyrkofullmäktigval icke hava förekommit i något valdistrikt. Då ett förrättande av tre kyrkofullmäktigval samtidigt icke torde komma att äga rum annat än i undantagsfall samt antalet deltagare i kyrkofullmäktigval är betydligt mindre än vid övriga val, torde det icke behöva befaras, att valförrättningen icke skulle kunna nöjaktigt verkställas. Med hänsyn till de fördelar, som äro förenade med ett sammanförande, synes berörda omständighet icke böra hindra, att samtliga kyrkofullmäktigval sammanföras till en dag.

På grund av det anförda vilja de sakkunniga förordna, att de allmänna valen skola sammanföras, val av landstingsmän, kommunalfullmäktige och stadsfullmäktige till en dag, tredje söndagen i september, val av municipalfullmäktige till en annan dag och val av kyrkofullmäktige till en tredje dag.

Enligt gällande bestämmelser skall, såsom förut nämnts, val av municipalfullmäktige förrättas å söndag under tiden från och med den 13 september till och med den 20 oktober samt val av kyrkofullmäktige för församling, som består av enbart landsbygd eller av landsbygd och stad, å söndag under samma tid och för annan församling under tiden från och med den 13 september till november månads utgång. Åren 1934 och 1938 förrät-

tades de flesta valen av municipalfullmäktige en eller två veckor efter landstingsmannavalen samt det övervägande antalet kyrkofullmäktigval fyra veckor efter landstingsmannavalen.

Med beaktande härav torde samtliga allmänna val av municipalfullmäktige lämpligen böra förrättas å den söndag, som infaller två veckor efter tredje söndagen i september, och samtliga allmänna val av kyrkofullmäktige å den söndag, som infaller fyra veckor efter tredje söndagen i september. I fråga om municipalfullmäktigval må framhållas, att sådant val emellanåt skulle komma att äga rum den 1 oktober, vilket måhända kan anses olämpligt med hänsyn till att denna dag är flyttningsdag. Då detta emellertid gäller endast municipalsamhällen samt flyttningar där icke torde ske i större omfattning, synes denna omständighet icke böra utgöra hinder för att val där understundom skulle förrättas å sagda dag. Vidare skulle val av kyrkofullmäktige för stadsförsamling alltid äga rum å söndag samt i vissa fall förrättas tidigare än vad för närvarande är nödvändigt. Om valen skulle förrättas senare under året, skulle svårighet kunna uppstå för länsstyrelserna att före årets slut medhinna på dem ankommande röstsammanräkningar.

Annat än allmänt val, såsom val som sker första gången eller omval efter det att ett tidigare val blivit upphävt, synes böra förrättas å sön- eller helgdag. Före den lagändring, enligt vilken val av landstingsmän och stadsfullmäktige skola förrättas å tredje söndagen i september, bestämdes valdag för landstingsmannaval av vederbörande kommun och för stadsfullmäktigval av magistraten. För att undvika att olika valdagar bestämmas för skilda valdistrikt vid ett och samma landstingsmannaval, synes valdag för landstingsmannaval, som ej skall förrättas å tredje söndagen i september, böra bestämmas av länsstyrelsen. Beträffande övriga val torde, då dessa icke skola äga rum å i lag fastställd dag, valdag böra bestämmas i fråga om stadsfullmäktigval av magistraten samt i fråga om val av kommunal-, municipal- och kyrkofullmäktige liksom för närvarande av fullmäktige eller, där sådana ej finnas, av stämman. Även i vad avser nu angivna val av municipal- och kyrkofullmäktige torde stadgas, att municipalfullmäktigval icke må förrättas å samma dag som landstingsmannaval för samhället samt kyrkofullmäktigval ej å dag, då annat kommunalt val inom valdistriktet äger rum. Underrättelse om dag för annat än allmänt val bör lämnas generalpoststyrelsen för vidtagande av erforderliga åtgärder för röstmottagning.

I kungörelse om kommunalval skall enligt gällande bestämmelser angivas bland annat dagen och tiderna för valet samt valstället. Om röstning å postanstalt samt å beskickning och konsulat tillåtes, bör erinran därom göras i kungörelsen.

De sakkunniga föreslå, att bestämmelserna i 11—18 §§ kommunala vallagen om valdag samt i 20 § om vals kungörande ändras i enlighet med vad nu anförts. I anslutning härtill böra vissa ändringar vidtagas i 14 § lagen den 15 juni 1935 (nr 337) om kommunalstyrelse i Stockholm och i 11 §

lagen den 6 juni 1930 (nr 260) om församlingsstyrelse i Stockholm. Dessutom böra, till följd därav att ett val icke skulle kunna förrättas å flera dagar samt tre val skulle kunna förrättas gemensamt, vissa ändringar ske i 22, 33 och 34 §§ kommunala vallagen.

I fråga om övriga bestämmelser om röstning å postanstalt samt å beskickning och konsulat må anföras följande.

Angående ansökan om röstlängdsutdrag och utfärdande av sådant utdrag skulle i stort sett gälla samma bestämmelser, som äro meddelade i fråga om val till andra kammaren, till vilka här må hänvisas. Beträffande den för sistnämnda val gällande bestämmelsen, att utdrag ej må utfärdas senare än dagen före valdagen, må framhållas, att svårighet eller omöjlighet kan uppstå för utdragsutfärdaren att före valdagen medhinna utfärdande och expedierande av samtliga utdrag, om ett större antal sådana beställts först å dagen före valet, samt att till följd därav den som å i lag bestämd tid anhållit om utdrag icke erhåller sådant å valdagen och således ej kan utöva sin rösträtt. På grund av dessa förhållanden skulle röstlängdsutdrag möjligen icke böra utfärdas senare än två dagar före valet. Som emellertid hinder att rösta vid valförrättning kan uppkomma först dagen före valet, synes möjlighet böra finnas att erhålla röstlängdsutdrag även den dagen. Den förteckning, som utdragsutfärdaren har att föra över ansökningar om röstlängdsutdrag samt utfärdade utdrag, bör föras särskilt för varje val samt insändas till den sammanräknande myndigheten omedelbart efter valet. De som syssla med de politiska valförberedelserna liksom även andra böra äga rätt att taga del av förteckningen.

Röstmottagare bör inom riket vara den postfunktionär, som enligt av generalpoststyrelsen meddelade föreskrifter därtill utses, samt utom riket beskickningens eller konsulatets chef eller den han i sitt ställe sätter. Röstmottagning synes böra äga rum från och med adertonde dagen före valdagen samt inom riket till och med valdagen och utom riket intill dess avgivna valesdlar skola insändas till överståthållarämbetet, vilket bör ske i så god tid, att desamma kunna beräknas vara ämbetet till handa sist dagen efter valdagen. Då det gäller beskickningar och konsulat, vilka äro så belägna, att valesdarna skulle kunna vara överståthållarämbetet till handa dagen efter valdagen, även om avsändandet skedde först å valdagen, skulle man kunna tänka sig, att röstning å sådana beskickningar och konsulat finge ske även å valdagen. Som detta emellertid icke gäller samtliga beskickningar och konsulat, som kunna komma i fråga, samt dessutom beskickningar och konsulat i regel icke torde vara öppna för allmänheten å de dagar, då val äga rum, synes röstning där böra ske endast före valdagen.

Vad postanstalterna angår hållas dessa, enligt inhämtade upplysningar, å söndagar i allmänhet öppna en timme, å vissa större orter flera timmar, och endast ett mindre antal, omkring 40 postanstalter äro helt stängda å söndagar. Generalpoststyrelsen äger möjlighet att förordna om ytterligare öppet hållande, i vissa fall dock mot särskild ersättning, omkring 5 kronor i timmen för varje postanstalt. Kostnaden för öppet hållande av de postanstalter,

som eljest icke alls äro öppna å söndagar, uppgår på grund av det ringa antalet icke till något större belopp. Skulle samtliga postanstalter däremot å valdagar hållas öppna längre tid än en timme, skulle kostnaderna därför belöpa sig till ungefär 20,000 kronor för varje timme och valdag. Ehuru ett öppethållande under längre tid än en timme i och för sig synes vara lämpligt, anse de sakkunniga sig emellertid med hänsyn till därmed förenade kostnader icke kunna föreslå annat än att röstmottagning å postanstalt skall äga rum under den tid, då postanstalten hålles öppen för allmänheten, å valdag dock minst en timme.

Liksom förhållandet är beträffande vallokaler torde böra stadgas, att å postanstalt ej må hållas tal eller tillåtas tryckta eller skrivna upprop till de väljande. Vidare bör föreskrivas, att exemplar av kommunala vallagen skall finnas tillgängligt å postanstalt. Beträffande beskickningar och de konsulat, som här kunna komma i fråga, synas föreskrifter i dessa hänseenden icke erforderliga.

Där röstmottagning skall äga rum å beskickning eller konsulat, bör chefen för beskickningen eller konsulatet utfärda kungörelse angående dagar och tider samt ställe för röstmottagningen. Kungörelsen bör genom anslag samt, där så ske kan, även på annat lämpligt sätt bringas till kännedom, t. ex. genom notis i tidning, som läses av svenskar, eller genom meddelande å lokal för sammanslutning av svenskar.

Den förteckning, som röstmottagare skall föra över mottagna valkuvert, synes kunna föras gemensamt för olika val samt icke behöva insändas till länsstyrelse eller annan myndighet. Formulär till denna förteckning torde böra fastställas av Konungen.

I fråga om avlämnande till röstmottagare av valedelsförsändelse från äkta make torde böra stadgas, att den make, som avlämnar försändelsen, skall vara röstberättigad vid samma val som försändelsen avser, d. v. s. vid landstingsmannavalet i samma landstingsområde, kommunalfullmäktigvalet i samma kommun, stadsfullmäktigvalet i samma stad o. s. v., men oavsett huruvida makarna tillhöra samma valkrets eller valdistrikt. Om det endast skulle erfordras, att den make, som avlämnar försändelsen, är röstberättigad vid kommunalval eller vid samma slag av kommunalval, skulle det kunna inträffa, att denna make icke är röstberättigad vid det val försändelsen avser, vilket ej synes böra tillåtas. Liksom förhållandet är vid röstning före valdagen vid andrakammarval bör avlämnande till röstmottagare av valedelsförsändelse få ske endast under förutsättning att den make, som avlämnar försändelsen, därvid även röstar för egen del. Att såsom i fråga om röstning vid valförrättning endast fordra, att den make, som å valdagen avlämnar försändelse, är röstberättigad vid det ifrågavarande valet, bör med hänsyn till önskvärdheten av likformighet vid röstning å postanstalt före och å valdagen icke här medgivas.

Ytterkuvert, vari röstmottagare inlagt valkuvert eller valedelsförsändelse jämte röstlängdsutdrag, skulle, såsom förut nämnts, översändas av röstmottagare inom riket till den röstsammanräknande myndigheten samt av röst-

mottagare utom riket till överståthållarämbetet. I förra fallet skulle ytterkuverten kunna befordras på samma sätt som då det gäller rekommenderade försändelser. I senare fallet böra ytterkuverten vid insändandet vara inlagda i omslag, och bör, om insändandet sker med post, försändelsen anordnas som värdepost. Översändandet bör ske från röstmottagare inom riket omgående samt från röstmottagare utom riket i så god tid, att kuverten kunna beräknas vara överståthållarämbetet till handa sist dagen efter valdagen. Till överståthållarämbetet inkomna ytterkuvert böra snarast möjligt med posten vidarebefordras till de röstsammanräknande myndigheterna, och så bör ske även om ytterkuvert inkommit till överståthållarämbetet senare än dagen efter valdagen.

Såväl över ytterkuvert, vilka inkommit till överståthållarämbetet, som över ytterkuvert, vilka inkommit till röstsammanräknande myndighet, bör föras förteckning, vars beskaffenhet myndigheten torde böra äga rätt att bestämma.

Jämlikt 34 § kommunala vallagen må, där magistrat eller valnämnd i stad har att verkställa röstsammanräkning samt fråga ej är om val av landstingsmän för valkrets omfattande två eller flera städer, sammanräkningen verkställas omedelbart efter röstningens avslutande. I övriga fall skall sammanräkning enligt 43 § samma lag påbörjas vid val av stadsfullmäktige ävensom av kyrkofullmäktige för stadsförsamling inom sju dagar, vid val av landstingsmän i stadsvalkrets inom fyra dagar från valförrättningarnas avslutande och i annat fall så snart omständigheterna medgiva det. Enligt det av de sakkunniga föreslagna systemet kan sammanräkning icke ske omedelbart efter röstningens avslutande utan först sedan så lång tid därefter förflutit, att ytterkuvert kunna hava inkommit från samtliga postanstalter i riket. Denna tid synes med normal postgång kunna beräknas till fem dagar, men med hänsyn till möjligen förekommande förseningar torde tiden böra förlängas med några dagar. På grund av vad nu sagts böra bestämmelserna i 34 § om omedelbar sammanräkning utgå samt i 43 § stadgas, att sammanräkning skall påbörjas tidigast å åttonde dagen efter valdagen. Den dag, då magistrat eller valnämnd i stad senast skall påbörja sammanräkning, bör till följd härav framflyttas, och torde för att dessutom erhålla större likformighet böra föreskrivas, att alla på magistrat eller valnämnd ankommande sammanräkningar skola påbörjas senast å femtonde dagen efter valdagen. Där magistrat eller valnämnd har att verkställa sammanräkning för flera samtidigt förrättade val, torde dock böra tillåtas, att om sammanräkning för något eller några val icke hinner påbörjas inom sagda tid, denna sammanräkning må företagas så snart omständigheterna medgiva det. Detta skulle vara av betydelse särskilt för det fall, att kyrkofullmäktige skola väljas för ett flertal församlingar i samma stad. För närvarande behöver svårighet icke uppstå att inom föreskriven tid påbörja sammanräkningarna för dessa val, enär de nu kunna förrättas å olika dagar.

Val av stadsfullmäktige i Stockholm förrättas enligt nu gällande bestämmelser å tredje söndagen i september, och stadsfullmäktiges tjänstgöringsår räknas från och med den 1 oktober det år, då valet sker. I den proposition (nr 12) till 1936

års riksdag, vari förslag till dessa bestämmelser framlades, uttalades, att det kunde tänkas, att vissa svårigheter skulle kunna uppstå för medhinnande av röstsammanräkning före den 1 oktober, därest i en framtid möjlighet skulle beredas i Stockholm mantalsskriven person att avlämna sin valsedel vid valförrättning å annan ort. Det framhölls emellertid i propositionen, att, ehuru det ur nämnda synpunkt måhända vore önskvärt, om stadsfullmäktiges tjänstgöringsår kunde börja något senare än den 1 oktober, mandattiden med hänsyn till särskilda i Stockholm rådande förhållanden åtminstone för det dåvarande borde börja redan nämnda dag. Om det av de sakkunniga föreslagna systemet skulle genomföras, skulle den tid, under vilken sammanräkningen skall ske, förkortas samt svårigheterna att verkställa denna före den 1 oktober bliva avsevärt ökade, och det skulle kunna inträffa, att sammanräkningen icke skulle medhinnas före mandattidens början. För att undvika detta borde möjligen mandattiden, i likhet med vad som gäller för övriga städer, börja först den 1 januari året efter det, då valet ägde rum. Då emellertid särskilda förhållanden föranlett, att mandattiden för Stockholms stadsfullmäktige skall börja tidigare än för stadsfullmäktige i övriga städer, samt det för genomförande av de sakkunnigas förslag icke erfordras annat än att mandattidens början framflyttas en kortare tid, vilja de sakkunniga föreslå sådan ändring i 12 § lagen om kommunalstyrelse i Stockholm, att stadsfullmäktiges tjänstgöringsår skola börja den 15 oktober det år, då valet sker.

Härav föranledas vissa ytterligare ändringar i sagda lag. Enligt 17 § skall ordinarie sammanträde av Stockholms stadsfullmäktige hållas bland annat i oktober »å första helgfria dag». Efter sistnämnda ord torde böra tilläggas »efter tjänstgöringsårets början». Vidare föreskrives i 31, 37 och 38 §§, att stadsfullmäktige vid första sammanträdet i oktober skola utse sekreterare samt välja ledamöter i stadskollegiet jämte ersättare för dem samt ordförande och vice ordförande i kollegiet, ävensom i 42 § 1 mom., att stadsfullmäktige vid första sammanträdet i oktober det år, då val av stadsfullmäktige ägt rum, skola välja borgarråd. De i dessa bestämmelser förekommande orden »första sammanträdet» torde böra utbytas mot »ordinarie sammanträdet». Slutligen torde, därest det av de sakkunniga föreslagna systemet skall tillämpas vid 1942 års stadsfullmäktigval, böra stadgas, att stadsfullmäktige, som utsetts för tiden till den 1 oktober 1942, skola tjänstgöra till den 15 samma månad samt att borgarråd, som enligt särskilda bestämmelser utsetts för tiden intill stadsfullmäktiges första sammanträde i oktober 1946, skola tjänstgöra intill fullmäktiges ordinarie sammanträde i sistnämnda månad. I fråga om tjänstgöringstiden för stadsfullmäktiges sekreterare, ledamöter i stadskollegiet och ersättare för dem samt ordförande och vice ordförande i kollegiet synas särskilda föreskrifter icke erforderliga.

Preliminär röstsammanräkning skall för närvarande enligt 34 § kommunala vallagen obligatoriskt äga rum vid val av landstingsmän, för vilket slutlig sammanräkning ej omedelbart verkställs, så ock vid val av kommunalfullmäktige och municipalfullmäktige ävensom av kyrkofullmäktige för församling, som består av enbart landsbygd eller av landsbygd och stad. Vid val av

stadsfullmäktige samt av kyrkofullmäktige för stadsförsamling äger magistraten eller valnämnden besluta, att preliminär sammanräkning skall äga rum. Anledningen till att skyldighet att verkställa sådan sammanräkning ej föreligger beträffande sistnämnda val är att slutlig sammanräkning för dessa val nu kan ske omedelbart efter röstningens avslutande och i allt fall skall påbörjas inom viss kortare tid, sju dagar, från valförrättningarnas avslutande. Enligt de sakkunnigas förslag skulle preliminär sammanräkning obligatoriskt komma att ske vid samtliga kommunala val med undantag av val av stadsfullmäktige samt av kyrkofullmäktige för stadsförsamling. Eftersom slutlig sammanräkning vid dessa sistnämnda val enligt förslaget icke kan verkställas omedelbart efter röstningens avslutande utan tidigast å åttonde dagen efter valdagen, skulle utgången av dessa val icke kunna bekantgöras förrän något senare än vad för närvarande är förhållandet, såvida icke beslutas, att preliminär sammanräkning skall äga rum. Det kan därför ifrågasättas, huruvida icke föreskrift bör meddelas, att sådan sammanräkning obligatoriskt skall verkställas även vid dessa val eller åtminstone vid val av stadsfullmäktige i städer, som ej deltaga i landsting, enär ett snabbt offentliggörande av resultatet av dessa senare val med hänsyn till deras politiska karaktär synes vara av samma betydelse som då det gäller landstingsmannaval. På grund härav och med hänsyn även till önskvärdheten att i möjligaste mån erhålla samma bestämmelser för de olika valen vilja de sakkunniga föreslå, att preliminär sammanräkning skall äga rum vid samtliga kommunala val.

I samband med de ändringar, som av denna anledning böra vidtagas i 34 § kommunala vallagen, torde förtydligande böra ske av en i denna paragraf förekommande bestämmelse, att om vid preliminär sammanräkning befinnes, att ett valkuvert innehåller annat än en valsedel, innehållet skall återinläggas i kuvertet. Då bestämmelsen avser såväl det fall att ett kuvert innehåller annat än valsedel, oavsett om kuvertet därjämte innehåller en valsedel, som det fall att ett kuvert innehåller flera valsedlar, synes i stället, liksom i lagen om val till riksdagen, böra angivas, att om ett valkuverts innehåll utgöres av annat eller mera än en valsedel, innehållet skall återinläggas i kuvertet.

Bestämmelser om ytterkuvertens behandling vid den slutliga röstsammanräkningen böra meddelas i 44 § kommunala vallagen. Den granskning av valkuvert och valsedelsförsändelser jämte röstlängdsutdrag, som därvid skall verkställas, ävensom väljarnas avprickning i röstlängden torde böra ske i sammanhang med den egentliga röstsammanräkningen och ej såsom en särskild förrättning för sig.

Formulär till de valkuvert och ytterkuvert, som skola användas vid röstning å postanstalt samt å beskickning och konsulat, bör liksom vid andra kammarvalen fastställas av Konungen, och dessa kuvert böra genom statsverkets försorg och på dess bekostnad tillställas röstmottagarna. I fråga om de valkuvert, som användas vid valförrättningarna, är enligt gällande bestämmelser endast föreskrivet, att kuverten skola vara av ogenomskinligt papper samt lika till storlek och beskaffenhet, vilket senare dock avser enbart de kuvert, som användas vid ett och samma val. Valkuvert hava tillver-

kats genom statsverkets försorg samt tillhandahållits kommuner och församlingar mot ersättning. Valförrättarna hava dock ägt rätt att på egen hand anskaffa valkuvert, vilket dock knappast torde hava förekommit under senare tid. De sakkunniga anse emellertid, att det skulle vara fördelaktigt, att formulär till samtliga valkuvert fastställas av Konungen samt kuverten tillverkas endast genom statsverkets försorg. I enlighet med vad förhållandet är beträffande kuvert, som användas vid andrakammarval, torde å kuvert, som skola begagnas vid kommunalval, böra anbringas ett märke, utvisande att de tillverkats genom statsverkets försorg. De valkuvert, som skola användas vid valförrättningarna, böra liksom nu tillhandahållas kommuner och församlingar mot ersättning. Därjämte torde böra föreskrivas, att envar, som i utövning av ämbete, tjänst eller offentligt uppdrag omhänderhar valkuvert, har att tillse, att kuvert icke utlämnas i annan ordning än i kommunala vallagen sägs.

Enligt gällande bestämmelser skall, innan valkuvert vid valförrättning utlämnas till väljare, å kuvertet intryckas en stämpel utvisande valdistriktet. Anledningen till denna föreskrift är att någon säkerhet mot obehörig påverkan icke skulle erhållas, om sådan stämpling icke skulle ske i vallokalen. Väljaren skulle nämligen i så fall kunna till valförrättningen medföra valkuvert av samma beskaffenhet som de vid valförrättningen använda, i vilket valsedel inlagts på förhand. Någon motsvarande stämpling av de valkuvert, som skola användas å postanstalt samt å beskickning och konsulat, torde icke vara erforderlig, enär dessa valkuvert skola tillverkas endast genom statsverkets försorg. Om även övriga valkuvert skola tillverkas endast genom statsverkets försorg och föreskrift meddelas, att valkuvert icke må utlämnas i annan ordning än i kommunala vallagen stadgas, torde något särskilt behov av stämplingens bibehållande vid valförrättningarna icke föreligga. Även vid andrakammarvalen har tidigare varit föreskrivet, att valkuvert skulle förses med stämpel utvisande valdistrikt, men i samband med införande av instituten röstning i främmande valdistrikt och röstning före valdagen upphävdes denna föreskrift, enär den ansågs överflödig. Vid nu angivna förhållanden och med hänsyn till den likformighet mellan olika val, som är önskvärd, anse de sakkunniga sig böra föreslå, att stämplingen avskaffas även vid de kommunala valen.

Formulär till de kuvert, som skola användas för valsedelsförsändelse av äkta make, bör, liksom nu är stadgat, fastställas av Konungen. Vissa ändringar i formulären böra dock ske med hänsyn till att dessa kuvert skola användas icke blott vid valförrättning. Även dessa kuvert böra tillverkas endast genom statsverkets försorg samt tillhandahållas kommuner och församlingar mot ersättning. Erforderliga slag av dessa kuvert, d. v. s. kuvert för sådana val, som äga rum inom valdistriktet ifråga, böra i god tid före varje val finnas tillgängliga på landet hos ordförande och ledamöter i valnämnd och i kommunalnämnd samt i stad hos magistraten eller valnämnden ävensom hos de tjänstemän eller andra personer, åt vilka magistraten eller valnämnden uppdragit att i sådant hänseende tillhandagå väljar-

na. Därjämte böra samtliga slag av här avsedda kuvert på statsverkets bekostnad finnas tillgängliga å postanstalterna samt å de beskickningar och konsulat, där röstmottagning skall äga rum. De politiska partiernas valorganisationer böra liksom för närvarande äga möjlighet att inköpa genom statsverkets försorg tillverkade kuvert, varom här är fråga.

På grund av vad nu anförts i fråga om kuvert böra vissa ändringar vidtagas i 26, 27, 29, 30, 59 och 60 §§ kommunala vallagen. I samband därmed torde 26 och 27 §§ böra omarbetas för att erhålla närmare överensstämmelse med innehållet i motsvarande bestämmelser i lagen om val till riksdagen, därvid bestämmelsen, att väljarna äga avgiva sina röster i den tur de anmäla sig hos valförrättaren, synes kunna utgå. Därav föranledes även en motsvarande ändring av 32 §.

Enligt vad de sakkunniga inhämtat pågår för närvarande inom justitiedepartementet utredning i fråga om inskränkning av kungörelser uppläsande i kyrkorna. Därest ändrade bestämmelser om kungörelseförfarandet skulle meddelas, skulle detta kunna föranleda ändring av vissa stadganden i kommunala vallagen.

De av de sakkunniga föreslagna ändringarna i kommunala vallagen medföra, att vissa ändringar böra vidtagas jämväl i de formulär till protokoll vid kommunala val m. m., vilka fastställts genom kungörelser den 3 juli 1930 (nr 307—309) och den 18 juli 1931 (nr 308). Vidare bör möjligen i kungörelsen den 17 juni 1938 (nr 393) om insändande till statistiska centralbyrån av vissa valprotokoll, röstlängder och valstatistiska uppgifter införas bestämmelse om skyldighet att lämna vissa uppgifter angående röstning å postanstalt samt å beskickning och konsulat.

Enligt 6 § lagen den 14 mars 1921 (nr 89) om val av borgmästare i stad med magistrat samt av rådmän och magistratssekreterare i Stockholm skall för val, som avses i denna lag, med vissa undantag i tillämpliga delar gälla vad om stadsfullmäktigval är stadgat. Äkta make samt den som tillhör någon av de i kommunala vallagen angivna yrkes- och tjänstegrupperna äga rätt att vid de förstnämnda valen använda valedelsförsändelse. Om rätten för vissa yrkes- och tjänstemän att använda valedelsförsändelse skall upphöra att gälla vid stadsfullmäktigval, bör detsamma ske i fråga om val av borgmästare samt av rådmän och magistratssekreterare i Stockholm. Därvid uppkommer frågan, huruvida röstning å postanstalt samt å beskickning och konsulat skall tillåtas vid dessa val. De åtgärder, som för sådant fall skulle vidtagas, måste emellertid anses alltför omfattande i förhållande till vad därmed skulle vinnas. De röster, som sålunda skulle avlämnas, torde knappast kunna inverka på valets utgång. Vidare avser valet endast upprättande av förslag till besättning av befattningen ifråga, varemot själva tillsättandet ankommer på Konungen. Röstning vid dessa val bör enligt de sakkunnigas mening endast ske vid väljarens personliga inställelse vid valförrättning eller genom valedels avlämnande genom äkta make, och bör därför föreskrivas, att bestämmelserna om rätt för väljare att i vissa fall avlämna valedel å post-

anstalt samt å beskickning eller konsulat icke skola äga tillämpning vid de nu ifrågavarande valen.

Då det är önskvärt, att bestämmelserna om röstning i möjligaste mån äro desamma vid kommunalval och vid val till andra kammaren, hava de sakkunniga undersökt, huruvida de nu föreslagna röstningsmetoderna skulle kunna tillämpas även vid sistnämnda val, samt hava därvid funnit, att detta kan ske.

Vid detta betänkande fogas av de sakkunniga utarbetade förslag till ändringar i kommunala vallagen, lagarna om kommunalstyrelse och om församlingsstyrelse i Stockholm samt lagen om val av borgmästare i stad med magistrat samt av rådmän och magistratssekreterare i Stockholm ävensom förslag till formulär till röstlängdsutdrag och ytterkuvert att användas vid röstning å postanstalt samt å beskickning och konsulat.

Med hänsyn till omfattningen av de ändringar i kommunala vallagen, som böra genomföras, därest de sakkunnigas förslag bifalles, torde lämpligen denna lag i sin helhet intagas i svensk författningssamling.

Förslag

till

Lag

om ändring i vissa delar av kommunala vallagen den 6 juni 1930 (nr 253).

Härigenom förordnas, *dels* att 4, 11, 20, 22 och 26—32 §§, 33 § 2 mom., 34—41, 43, 44, 57, 59 och 60 §§ samt överskriften till 6 kap. kommunala vallagen den 6 juni 1930¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, *dels ock* att 12—18 §§ samt 33 § 3 och 4 mom. samma lag² skola upphöra att gälla:

4 §.

Röstberättigad äger — — — är mantalsskriven.

Om rätt att i vissa fall utöva rösträtt inom riket å postanstalt samt utom riket å svensk beskickning eller svenskt konsulat stadgas i 6 kap.

11 §.

1 mom. Allmänna val skola förrättas, val av *landstingsmän*, *kommunalfullmäktige* och *stadsfullmäktige* å tredje söndagen i september månad, val av *municipalfullmäktige* å den söndag, som infaller två veckor efter tredje söndagen i september månad, samt val av *kyrkofullmäktige* å den söndag, som infaller fyra veckor efter tredje söndagen i september månad.

2 mom. Annat än allmänt val skall äga rum å sön- eller helgdag, som sist tjugonde dagen förut bestämmes, i fråga om val av *landstingsmän* av länsstyrelsen, i fråga om val av *kommunalfullmäktige* av kommunalfullmäktige eller, där sådana ej finnas, av kommunalstämman, i fråga om val av *municipalfullmäktige* av municipalfullmäktige eller, där sådana ej finnas, av municipalstämman, i fråga om val av *stadsfullmäktige* av magistraten samt i fråga om val av *kyrkofullmäktige* av kyrkofullmäktige eller, där sådana ej finnas, av kyrkostämman.

Beträffande församling i Stockholm gäller vad särskilt är stadgat.

Sådant val av municipalfullmäktige eller av kyrkofullmäktige, som avses i detta moment, må icke förrättas, municipalfullmäktigval å samma dag som landstingsmannaval för samhället samt kyrkofullmäktigval å dag, då val av landstingsmän, kommunalfullmäktige, municipalfullmäktige eller stadsfullmäktige inom valdistriktet äger rum.

Om valdag, som i detta moment sägs, skall generalpoststyrelsen omedelbart underrättas.

¹ Senaste lydelse av 11 § se SFS 1936: 76, av 22 § se SFS 1937: 183 samt av 26, 27 och 30 §§ se SFS 1932: 238.

² Senaste lydelse av 13 och 15 §§ se SFS 1936: 76.

20 §.

1 mom. När val av *landstingsmän* skall äga rum, utfärdar länsstyrelsen därom sist tjugonde dagen före valdagen kungörelse, som uppläses i kyrkorna och införes i ortstidningar.

I kungörelsen skall upptagas:

- a) antalet av dem, som skola väljas inom varje valkrets;
- b) dag och tider för valet;
- c) valstället för varje valdistrikt; samt
- d) erinran om rätt för väljare att i vissa fall utöva rösträtt inom riket å postanstalt samt utom riket å svensk beskickning eller svenskt konsulat.

2 mom. Om val av *kommunalfullmäktige*, *municipalfullmäktige* eller *stadsfullmäktige* skall i den beträffande kommunalstämma eller allmän rådstuga föreskrivna ordningen kungörelse sist tjugonde dagen före valdagen utfärdas: i stad av magistraten, beträffande val av *municipalfullmäktige* i *municipalsamhälle*, som ej helt sammanfaller med ett eller flera valdistrikt vid val till riksdagens andra kammare, av *municipalstämmans* ordförande samt i övriga fall av valnämndens ordförande. I kungörelsen skola upptagas de uppgifter, som angivas i 1 mom.

3 mom. Om val av *kyrkofullmäktige* skall i den för kyrkostämma föreskrivna ordningen kungörelse sist tjugonde dagen före valdagen utfärdas: i stad av magistraten samt på landet av valnämndens ordförande. I kungörelsen skola upptagas de uppgifter, som angivas i 1 mom.

4 mom. I fråga om Stockholms stad gäller vad särskilt är stadgat om kungörande av val av *stadsfullmäktige* och *kyrkofullmäktige*.

22 §.

1 mom. Val skall fortgå minst två timmar före klockan tre eftermiddagen samt å landet minst två timmar efter klockan fem eftermiddagen och i stad minst två timmar efter klockan sju eftermiddagen. Där högmässogudstjänst å valdagen hålles i den församling, till vilken valdistriktet hör, skall uppehåll göras för den tid gudstjänsten pågår.

Vallokal och — — — äga rum.

2 mom. Där flera val förrättas å samma dag och inför samma valförrättare, skola valen förrättas i samband, så att tillfälle beredes väljare, som äger utöva rösträtt vid flera val, att samtidigt avgiva sina röster. Om sammanräkning av de vid de särskilda valen avgivna rösterna skall verkställas av olika myndigheter, skall särskilt exemplar av röstlängden användas vid varje val. Förrättas samtidigt flera än två val, skola dock i ett och samma exemplar införas anteckningar om utövad rösträtt vid de val, för vilka sammanräkning skall verkställas av samma myndighet.

26 §.

Vid valförrättning skola användas särskilda valkuvert. Om beskaffenheten av kuvert och tillhandahållande därav stadgas i 60 §.

Blanketter till valsedlar skola tillhandahållas i vallokalen.

I vallokalen skola till lämpligt antal finnas avskilda platser, avsedda att möjliggöra för väljare att med valhemlighetens bevarande inlägga sin valsedel i valkuvert. För sådant ändamål skola dessa platser vara inrättade med skärmar eller på annat dylikt sätt, dock så att för såväl valförrättaren som allmänheten är synligt, när en plats är upptagen. Det åligger valförrättaren att vaka över att väljares förehavande där ej må av någon kunna iakttagas.

Vid valet skall begagnas valurna för nedläggande av valkuvert. Omedelbart före röstningens början visar ordföranden de närvarande, att urnan är tom.

27 §.

Envar som anmäler sig till röstning erhåller vid valbordet ett valkuvert, försett med valbeteckning för valet. Sedan väljaren vid någon av de i 26 § omnämnda avskilda platser inlagt sin valsedel i kuvertet och tillslutit det samma, överlämnar han utan dröjsmål personligen kuvertet till ordföranden.

Väljaren skall, då han överlämnar valkuvertet, för valförrättaren uppgiva sitt fullständiga namn och sitt hemvist inom valdistriktet. Sedan ordföranden förvissat sig om att väljaren är i röstlängden upptagen såsom röstberättigad vid valet, och tillsett, att kuvertet är tillslutet och utan annat märke än i 60 § föreskriven ändamålsbeteckning, nedlägger ordföranden kuvertet i valurnan, i sammanhang varmed i röstlängden vid väljarens namn göres anteckning, att rösträtten utövats. Valkuvert, som ej är tillslutet eller som är märkt med annat kännetecken än föreskriven ändamålsbeteckning, skall ej mottagas.

Väljare, som på grund av kroppsligt fel är oförmögen att i föreskriven ordning avgiva sin röst, äger att till biträde vid röstningen anlita den han själv därtill utser.

28 §.

Äro äkta makar båda röstberättigade vid samma val, må den ena av dem ingiva valsedel genom andra maken. Vill make begagna den rätt nu är sagd, skall valsedelsförsändelse anordnas tidigast aderton dagar före valet.

29 §.

För valsedelsförsändelse skall användas ett valkuvert (innerkuvert) och ett ytterkuvert, båda av särskilt slag. Om beskaffenheten av kuvert och tillhandahållande därav stadgas i 60 §. Ej må för ändamålet andra kuvert brukas.

Väljaren skall — — — inom valdistriktet.

Vittnet intygar — — — nämnda förklaring.

30 §.

Äkta make, som vill avgiva valsedel för andra maken, avlämnar vid valförrättningen till ordföranden valsedelsförsändelse, varom sägs i 28 och 29 §§.

Finnes att båda makarna äro röstberättigade vid valet, att ytterkuvertet är sådant, som avses i 29 §, samt att därå äro tecknade förklaring av väljaren ävensom vittnesintyg i behörigt skick, och förekommer ej skälig anledning antaga, att ytterkuvertet blivit efter tillslutandet öppnat, bryter ordföranden ytterkuvertet; i annat fall skall det ej mottagas.

Är innerkuvertet sådant, som avses i 29 §, samt tillslutet och utan annat märke än i 60 § föreskriven ändamålsbeteckning, skall ordföranden omedelbart nedlägga kuvertet i valurnan, i sammanhang varmed i röstlängden vid väljarens namn göres anteckning, att rösträtten utövats.

Är innerkuvertet ej sådant, som avses i 29 §, eller ej tillslutet eller finnes å detsamma annat märke än ändamålsbeteckningen, skall det återlämnas.

31 §.

Ej må någon i annan ordning än nu är sagd utöva sin rösträtt; dock skall om rätt att i vissa fall avlämna valsedel inom riket å postanstalt samt utom riket å svensk beskickning eller svenskt konsulat gälla vad i 6 kap. stadgas.

32 §.

Då uppehåll i valförrättningen sker, skall valurnan omsorgsfullt förseglas under minst två närvarandes sigill samt därefter sättas i säkert förvar; och bör, innan förseglingen vid förrättningens fortsättande borttages, valförrättaren inför öppna dörrar förvissa sig om att sigillen äro obrutna.

De väljare, som, då uppehåll för gudstjänst eller eljest göres i valförrättningen eller då valförrättningen skall sluta, äro tillstådes i vallokalen eller, om utrymme där saknas, å anvisad plats därintill men ej då hunnit deltaga i valet, äga rätt att avlämna sina valsedlar.

33 §.

2 mom. Omedelbart därefter uttagas valkuverten ur valurnan och räknas öppnade. I det protokoll, som i överensstämmelse med särskilda av Konungen fastställda formulär och i formulären givna anvisningar skall föras vid förrättningen, antecknas antalet valkuvert. Jämväl räknas och upptages i protokollet antalet personer, som enligt anteckningarna i röstlängden deltagit i valet. Därefter tillkännagives såväl antalet valkuvert som antalet nyssnämnda personer. Där särskilda val förrättas å samma dag inför samma valförrättare, skall dessutom anteckning om detta förhållande göras i protokollet för varje val.

34 §.

Sedan i 33 § 2 mom. föreskrivna åtgärder vidtagits, förfares på följande sätt.

- a) Valkuverten öppnas, och innehållet uttages.
- b) Befinnes därvid ett valkuvert vara tomt eller dess innehåll utgöras av annat eller mera än en valsedel, skall, efter det att innehållet återinlagts, val-

kuvertet inläggas i ett annat kuvert, som tillslutes. Antalet sålunda tillslutna kuvert räknas, varefter kuverten inläggas i ett eller flera omslag. Å varje omslag antecknas, att detsamma innehåller dylika kuvert, ävensom dessas antal.

c) Förekommer anledning antaga, att valsedel, som utgjort ett valkuverts enda innehåll, är ogill, lägges sedeln åsido. Antalet sålunda åsidolagda valsedlar räknas, varefter sedlarna inläggas i ett eller flera omslag. Å varje omslag antecknas, att detsamma innehåller dylika valsedlar, ävensom dessas antal.

d) De valsedlar, vilka icke enligt bestämmelserna under b) och c) återinlagts i sina valkuvert eller lagts åsido, ordnas i grupper sålunda, att sedlar, vilka äro likalydande med avseende å väljarbeteckning (kartell-, parti- och fraktionsbeteckning), sammanföras i en grupp. Antalet valsedlar i varje grupp räknas, varefter sedlarna i varje grupp för sig inläggas i ett eller flera omslag. Å varje omslag antecknas de inneliggande valsedlarnas väljarbeteckning samt antal.

e) De omslag, varom i b)—d) förmäles, skola, utöver ovan föreskrivna anteckningar, förses med anteckning, utvisande valdistriktet, där förrättningen äger rum. Omslagen skola vara av hållfast beskaffenhet samt omsorgsfullt förseglas under minst två närvarandes sigill, vilka sigill avtryckas å protokollet.

f) I protokollet skall, utöver vad i 33 § 2 mom. sagts, ytterligare antecknas:

1) antalet valkuvert, vilka enligt bestämmelserna i b) inneslutits i andra kuvert, jämte antalet omslag, vari dessa kuvert inlagts;

2) antalet valsedlar, vilka enligt bestämmelserna i c) lagts åsido, jämte antalet omslag, vari dessa sedlar inlagts;

3) antalet valsedlar i varje sådan grupp, som omförmäles i d), samt gruppens väljarbeteckning jämte antalet omslag, vari gruppens sedlar inlagts.

g) Förrättningen bör utan avbrott bringas till slut. Därest särskilda skäl föranleda avbrott, må förrättningen icke avbrytas i annan ordning än att, sedan de i 33 § 2 mom. föreskrivna åtgärderna vidtagits, verkställandet av de i a)—f) föreskrivna åtgärderna i sin helhet uppskjutes, dock icke längre än till påföljande dag. Innan förrättningen sålunda avbrytes, skall tid för densammans fortsättande tillkännagivas; och skola valkuverten inläggas i omslag, vilka förseglas under minst två närvarandes sigill. Dessa omslag jämte andra till valet hörande handlingar skola därefter läggas i säkert förvar; och förrättningen må ej ånyo företagas, innan valförrättaren inför öppna dörrar förvissat sig om att de åsatta sigillena äro obrutna.

h) Sedan de i a)—f) föreskrivna åtgärderna vidtagits samt valprotokollet upplästs och dess riktighet bekräftats av ordföranden och två av de närvarande, avslutas valförrättningen. Skall röstsammanräkningen verkställas av annan än valförrättaren, åligger det denne att ofördröjligen till den myndighet, som har att verkställa sammanräkningen, insända dels de förseglade omslag, som avses i denna paragraf, dels valprotokollet, dels ock röstlängden. Sker insändandet med posten, skall försändelsen anordnas som värdepost.

Då sådant insändande ej skall äga rum, skola omslagen jämte protokollet läggas i säkert förvar.

6 KAP.

Om rätt för väljare att i vissa fall avlämna valsedel inom riket å postanstalt samt utom riket å svensk beskickning eller svenskt konsulat.

35 §.

1 mom. Är någon på grund av vistelse utom det valdistrikt, där han är i röstlängden uppförd, förhindrad att utöva sin rösträtt vid valförrättning för valdistriktet, må han å valdagen avlämna valsedel, avseende valet i valkretsen dit nämnda distrikt hör, å fast postanstalt inom riket.

2 mom. Kan med skäl antagas, att röstberättigad kommer att valdagen vistas utom riket eller att röstberättigad, vilken utövar militärtjänst eller tillhör besättning eller annan personal å fartyg eller personalen vid statens järnvägar eller vid enskilt järnvägsföretag eller vid post-, tull- eller lotsverket, till följd av tjänstens utövning icke kan utöva sin rösträtt å valdagen, må sådan röstberättigad före valdagen avlämna valsedel, avseende valet i den valkrets där han är i röstlängd upptagen, inom riket å fast postanstalt samt utom riket å svensk beskickning eller svenskt konsulat, som Konungen bestämmer.

36 §.

1 mom. Väljare, som avlämnar valsedel enligt 35 §, skall innehava för sådant ändamål utfärdad utdrag ur röstlängden i det valdistrikt han tillhör, utvisande att han där är upptagen såsom röstberättigad vid valet, dagen för valet, valkrets och valdistrikt, som väljaren tillhör, samt den myndighet, som skall verkställa sammanräkning av de vid valet avgivna rösterna.

2 mom. Röstlängdsutdrag, som avses i 1 mom., utfärdas på landet av valnämndens ordförande och i stad av den magistraten därtill förordnar samt tecknas å blankett, vartill formulär fastställes av Konungen. Blanketter tillhandahållas av statsverket.

Sådant utdrag må ej utfärdas före det röstlängden blivit, på sätt i lagen om val till riksdagen sägs, underskriven eller försedd med intyg, att anmärkning mot densamma ej inom behörig tid framställts, ej heller senare än dagen före valdagen.

Den som vill erhålla röstlängdsutdrag rörande sin rösträtt skall därom antingen personligen göra framställning hos den som äger utfärda utdraget eller ock till denne låta inlämna eller med posten insända egenhändigt undertecknad, av minst en person bevittnad ansökan. Ansökan må ock insändas till kommunalnämndens ordförande eller magistraten i den ort, där sökanden är uppförd i röstlängd, och skall i sådant fall ordföranden eller magistraten ofördröjligen överlämna ansökningen till den som har att utfärda

utdraget. I ansökan bör uppgivas den sökandes fullständiga namn, födelseår och hemvist inom nämnda ort.

Där så begäres, skall utdrag med posten översändas till sökanden. Möter, då ansökan inkommit med posten, hinder för utfärdande av begärt utdrag, skall meddelande härom med angivande av hindrets art ofördröjligen översändas till sökanden.

3 mom. Över gjorda ansökningar om röstlängdsutdrag samt utfärdade utdrag skall utdragsutfärdaren, särskilt för varje val, föra förteckning enligt av Konungen fastställt formulär. Överlämnas utdrag till sökanden personligen, skall denne i förteckningen genom sin namnteckning erkänna, att han mottagit detsamma. I annat fall skall utfärdaren i förteckningen anmärka till vem utdraget överlämnats eller under vilken adress det avsänts till sökanden.

Förteckning, som här avses, skall av utdragsutfärdaren omedelbart efter valet insändas till den myndighet, som har att verkställa röstsammanräkningen för valet.

37 §.

Röstmottagare är inom riket den postfunktionär, som enligt av generalpoststyrelsen meddelade föreskrifter därtill utses, samt utom riket beskickningens eller konsulatets chef eller den han i sitt ställe sätter.

Röstmottagning skall äga rum från och med adertonde dagen före valdagen samt inom riket till och med valdagen och utom riket intill dess avgivna valsedlar, enligt vad i 40 § sägs, skola insändas till överståthållarämbetet.

Röstmottagning å postanstalt skall äga rum under den tid postanstalten hålles öppen för allmänheten, å valdag dock minst en timme.

Ej må å postanstalt, då röstmottagning äger rum, tal hållas eller tryckta eller skrivna upprop till de väljande tillåtas.

Å postanstalt skall finnas exemplar av denna lag.

Där röstmottagning skall äga rum å beskickning eller konsulat, skall chefen för beskickningen eller konsulatet utfärda kungörelse angående dagar och tider samt ställe för röstmottagningen. Kungörelsen skall genom anslag samt, där så ske kan, även på annat lämpligt sätt bringas till kännedom.

38 §.

Vid röstningen skola användas särskilda valkuvert och ytterkuvert. Om beskaffenheten av kuvert och tillhandahållande därav stadgas i 60 §.

Väljaren skall personligen inställa sig hos röstmottagaren samt avlämna röstlängdsutdraget, sedan han å detsamma inför röstmottagaren tecknat sitt namn. Sker röstningen före valdagen, skall väljaren å utdraget teckna uppgift rörande den omständighet, som för honom enligt 35 § 2 mom. kan medföra rätt till sådan röstning.

Finnes röstlängdsutdraget vara i behörig ordning och föreligger ej anledning antaga, att väljaren är annan än den utdraget avser, samt synes, där

röstningen sker före valdagen, den å utdraget tecknade uppgiften sannolik, erhåller väljaren av röstmottagaren ett valkuvert, försett med valbeteckning för det val utdraget avser.

Väljaren skall å plats i röstningslokalen, där hans förehavande ej må av någon kunna iakttagas, eller i anvisat enrum inlägga sin valsedel i kuvertet och tillsluta detsamma, varefter han överlämnar det till röstmottagaren.

År kuvertet tillslutet och utan annat märke än föreskriven ändamålsbeteckning, mottages detsamma; i annat fall skall det ej mottagas. Röstmottagaren inlägger mottaget kuvert jämte röstlängdsutdraget i ett ytterkuvert, å vilket antecknas orten och dagen för avlämnandet samt, i enlighet med vad utdraget utvisar, valet, valkrets och valdistrikt, som väljaren tillhör, samt den myndighet, som skall verkställa sammanräkning av de vid valet avgivna rösterna.

I sammanhang härmed antecknas väljarens namn samt det val röstlängdsutdraget avser å en särskild förteckning, vilken föres enligt av Konungen fastställt formulär.

Därefter tillsluter röstmottagaren ytterkuvertet.

39 §.

Äro äkta makar båda röstberättigade, äger make, som röstar i den ordning, som i 35 § sägs, därvid avgiva valsedel, avseende samma val, jämväl för andra maken. För sådant fall skall valsedelförsändelse anordnas på sätt och inom tid, som i 28 och 29 §§ sägs.

Äkta make, som vill avgiva valsedel för andra maken jämlikt denna paragraf, avlämnar till röstmottagaren valsedelförsändelsen jämte sådant röstlängdsutdrag, som i 36 § sägs, rörande sistnämnda make, utvisande att denna är röstberättigad vid det val försändelsen avser.

Finnes att röstlängdsutdraget är i behörig ordning samt att ytterkuvertet är sådant, som avses i 29 §, och tillslutet, mottages försändelsen; i annat fall skall den ej mottagas. Röstmottagaren inlägger mottagen försändelse jämte röstlängdsutdraget i sådant ytterkuvert, som i 38 § sägs. Å ytterkuvertet antecknas orten och dagen för avlämnandet samt, i enlighet med vad utdraget utvisar, valet, valkrets och valdistrikt, som väljaren tillhör, samt den myndighet, som skall verkställa sammanräkning av de vid valet avgivna rösterna.

I sammanhang härmed antecknas väljarens namn samt det val röstlängdsutdraget avser å den i 38 § omnämnda förteckning.

Därefter tillsluter röstmottagaren ytterkuvertet.

40 §.

Ytterkuvert, vari valkuvert eller valsedelförsändelse jämte röstlängdsutdrag inlagts, översändes av röstmottagare inom riket till den myndighet, som skall verkställa röstsammanräkningen, samt av röstmottagare utom riket till överståthållarämbetet. I det senare fallet skola ytterkuverten vara

inlagda i omslag, och skall, där insändandet sker med post, försändelsen anordnas som värdepost. Översändandet skall ske från röstmottagare inom riket omgående samt från röstmottagare utom riket i så god tid, att kuverten kunna beräknas vara överståthållarämbetet till handa sist dagen efter valdagen.

41 §.

Ytterkuvert, som från röstmottagare utom riket inkommit till överståthållarämbetet, skall införas i särskild förteckning samt snarast möjligt med posten vidarebefordras till den å kuvertet angivna myndigheten.

Över ytterkuvert, som från röstmottagare inkommit till myndighet, som har att verkställa röstsammanräkning, skall särskild förteckning föras. Kuverten skola förvaras under lås.

43 §.

Sammanräkning verkställs vid offentlig förrättning, som ej må påbörjas förrän å åttonde dagen efter valdagen. Där sammanräkning verkställs av magistrat, skall den påbörjas senast å femtonde dagen efter valdagen samt i annat fall ske så snart omständigheterna medgiva det. Där magistrat har att verkställa sammanräkning för flera samtidigt förrättade val, må dock sammanräkning, som icke kan påbörjas inom sagda tid, företagas så snart omständigheterna medgiva det.

Där sammanräkning verkställs av länsstyrelse, skall om förrättningen utfärdas kungörelse med uppgift i förekommande fall å den ordningsföljd, vari sammanräkningen, därest hinder icke möter, kommer att företagas för olika val. Sådan kungörelse skall senast sex dagar före förrättningens början införas i en eller flera av ortens mest spridda tidningar.

Där sammanräkning verkställs av magistrat, skall tid och ställe för sammanräkningen sist dagen därförut kungöras i en eller flera av ortens mest spridda tidningar.

Det åligger den myndighet, som har att verkställa sammanräkningen, att i god tid före förrättningen tillse, att valprotokoll, röstlängd och omslag, som avses i 34 §, inkomma från samtliga de valdistrikt, vilkas röster skola sammanräknas, samt, där så ej sker, från försumlig valförrättare infordra vad som fattas. Myndigheten verkställer även förberedande granskning av nämnda handlingar. Befinnas dessa därvid icke vara i behörigt skick, införskaffar myndigheten, där så prövas nödigt, på lämpligt sätt erforderliga upplysningar rörande anledningen härtill.

44 §.

1 mom. Å utsatt tid och ställe verkställs sammanräkningen inför öppna dörrar.

2 mom. Hava ytterkuvert inkommit från röstmottagare, räknas kuverten, och antalet jämföres med den över sådana kuvert förda förteckningen.

Inkomma ytterkuvert efter sammanräkningens början, lämnas dessa orubade, och däri inneslutna valsedlar inverka ej på valet.

3 mom. Därefter brytas ytterkuverten, samt uttagas och granskas valkuverten och valsedelsförsändelserna jämte röstlängdsutdragen. Finnas flera valkuvert eller försändelser härröra från samma väljare, äro de alla ogilla och läggas orubbade åsido.

Beträffande övriga valkuvert och försändelser tillses, att den som avgivit valkuvert eller försändelse är i röstlängden för det i röstlängdsutdraget angivna valdistriktet upptagen såsom röstberättigad vid valet och icke vid valförrättningen har utövat sin rösträtt, att valkuvertet eller försändelsens ytterkuvert är av föreskriven beskaffenhet och tillslutet, att valkuvertet är utan annat märke än föreskriven ändamålsbeteckning samt att å försändelsens ytterkuvert äro tecknade förklaring av väljaren ävensom vittnesintyg i behörigt skick. Förekommer ej skälig anledning antaga, att försändelsens ytterkuvert blivit efter tillslutandet öppnat, brytes detta, varefter tillses, att försändelsens innerkuvert är av föreskriven beskaffenhet samt tillslutet och utan annat märke än föreskriven ändamålsbeteckning.

Finnas nämnda villkor uppfyllda, nedlägges valkuvertet eller försändelsens innerkuvert i en urna, i sammanhang varmed i röstlängden vid väljarens namn antecknas, att rösträtten utövats. I annat fall lägges kuvertet orubbade åsido såsom ogillt.

4 mom. Valprotokollen uppläsa och granskas, och sigillen å omslagen jämföras med de sigill, som äro avtryckta å protokollen. Förekommer därvid ej skälig anledning antaga, att omslag blivit efter tillslutningen öppnat, brytes förseglingen. I annat fall lämnas omslaget orubbade, och däri inneslutna valsedlar inverka ej på valet.

5 mom. De kuvert, som nedlagts i en urna, uttagas ur denna. Valsedlarna uttagas ur dessa kuvert och ur de från valförrättarna insända valkuverten. De sålunda uttagna valsedlarna jämte de från valförrättarna insända valsedlarna granskas, varefter myndigheten prövar valsedlarnas giltighet och meddelar de beslut, vartill valsedlarna och protokollen, med hänsyn jämväl till enligt 43 § sista stycket inhämtade upplysningar, må giva anledning.

57 §.

I ärenden rörande val är det envar tillåtet att, under iakttagande av behörig tid och ordning, på eget äventyr till myndighet insända handlingar i betalt brev med posten.

59 §.

Valnämnden eller magistraten åligger ombesörja, att de anordningar, som avses i 26 §, ordentligen verkställas.

Kostnaden för kungörande, som åligger valnämndens ordförande eller magistrat, ävensom utgifter för kuvert, som avses i 26 och 29 §§, samt de i

34 § omförmälda omslagen skola gäldas vid val av kyrkofullmäktige av församlingen och i övriga fall av kommunen, vilken jämväl har att tillhandahålla lämpliga vallokaler och bestrida kostnaden för de anordningar, som avses i 26 §.

60 §.

Kuvert, varom förmäles i 26, 29 och 38 §§, skola vara av ogenomskinligt papper samt, vad varje särskilt slag angår, lika till storlek och beskaffenhet. Kuverten skola vara försedda med ändamålsbeteckning; och fastställer Konungen för de skilda slagen kuvert formulär till sådan beteckning. Kuverten skola tillverkas endast genom statsverkets försorg.

I 26 och 29 §§ omförmälda kuvert tillhandahållas kommun och församling mot ersättning.

Kuvert, som avses i 29 och 38 §§, tillställas röstmottagare på statsverkets bekostnad.

I 29 § omnämnda kuvert av de slag, som erfordras för inom valdistriktet förekommande val, skola i god tid före varje val finnas tillgängliga på landet hos ordförande och ledamöter i valnämnd och i kommunalnämnd samt i stad hos magistraten ävensom hos de tjänstemän eller andra personer, åt vilka magistraten uppdrager att i sådant hänseende tillhandagå väljarna.

Det åligger envar, som i utövning av ämbete, tjänst eller offentligt uppdrag omhänderhar valkuvert, som avses i 26 och 38 §§, att tillse, att kuverten icke utlämnas i annan ordning än i 27 och 38 §§ sägs.

Denna lag träder i kraft den ...

Förslag

till

Lag

angående ändring i vissa delar av lagen den 15 juni 1935 (nr 337) om kommunalstyrelse i Stockholm.

Härigenom förordnas, att 12, 14, 17, 31, 37 och 38 §§ samt 42 § 1 mom. lagen den 15 juni 1935 om kommunalstyrelse i Stockholm¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

12 §.

Stadsfullmäktige väljas för fyra år (tjänstgöringsår), räknade från och med den 15 oktober det år, då valet skedde.

Om val — — — särskilt stadgat.

14 §.

Om valdistrikt och valdag samt vals kungörande, förrättande och avslutande så ock om förfarandet, när stadsfullmäktig avgår före den bestämda tjänstgöringstidens utgång, stadgas i kommunala vallagen; dock att kungörelse skall offentligen anslås å rådhuset och införas i den tidning, däri överståthållarämbetets kungörelser vanligen intagas.

17 §.

Ordinarie sammanträden skola av stadsfullmäktige hållas i oktober månad å första helgfria dag efter tjänstgöringsårets början samt i övriga månader med undantag av juli och augusti å dag, som fullmäktige äga bestämma.

Vid sammanträde — — — erforderligt, revisorssuppleanter.

Extra sammanträde — — — det nödigt.

31 §.

Stadsfullmäktige skola årligen vid ordinarie sammanträdet i oktober månad utse sekreterare, vars åligganden bestämmas i de föreskrifter, som fullmäktige utfärda för honom.

37 §.

Stadskollegiet består av tolv ledamöter. Stadsfullmäktige välja årligen vid ordinarie sammanträdet i oktober månad för tiden intill nästa val bland sig

¹ Senaste lydelse av 12, 14 och 17 §§ se SFS 1936: 77 samt av 31, 37 och 38 §§ samt 42 § 1 mom. se SFS 1940: 153.

ledamöterna i kollegiet jämte lika många ersättare för dem. Sker ej valet proportionellt, skall bestämmas den ordning, i vilken ersättarna skola inkallas till tjänstgöring. Stadsfullmäktig, som innehar borgarrådsbefattning, må icke vara ledamot av stadskollegiet eller ersättare för sådan.

Har ledamot — — — i kollegiet.

38 §.

Stadsfullmäktige välja vid ordinarie sammanträdet i oktober månad bland stadskollegiets ledamöter ordförande och vice ordförande i kollegiet. Till sådan befattning må icke utses ordföranden eller någon av vice ordförandena i stadsfullmäktige. Underrättelse om val, varom nu är sagt, med angivande av de valdas namn och postadress, skall ofördröjligen insändas till överståthållarämbetet för intagande i ämbetets kungörelser.

Äro både — — — föra ordet.

42 §.

1 mom. Stadsfullmäktige välja vid ordinarie sammanträdet i oktober månad det år, då val av stadsfullmäktige ägt rum, minst fyra och högst åtta borgarråd för en tid av fyra år. Till borgarråd må allenast utses personer med synnerlig insikt och erfarenhet i kommunala förvaltningsfrågor eller eljest i allmänna värv. Vid val av borgarråd skall, där så äskas eller omröstning begäres, anställas särskilt val av varje borgarråd.

Denna lag träder i kraft den . . .

Stadsfullmäktige, som utsetts för tiden till den 1 oktober 1942, skola tjänstgöra till den 15 samma månad.

Borgarråd, som utsetts för tiden intill stadsfullmäktiges första sammanträde i oktober 1946, skola tjänstgöra intill fullmäktiges ordinarie sammanträde i sistnämnda månad.¹

¹ Jämför SFS 1940: 153.

Förslag
till
Lag
angående ändrad lydelse av 11 § lagen den 6 juni 1930 (nr 260) om
församlingsstyrelse i Stockholm.

Härigenom förordnas, att 11 § lagen den 6 juni 1930 om församlingsstyrelse i Stockholm skall erhålla följande ändrade lydelse:

11 §.

Om valdistrikt och valdag samt vals kungörande, förrättande och avslutande så ock om förfarandet, när kyrkofullmäktig avgår före den bestämda tjänstgöringstidens utgång, stadgas i kommunala vallagen; dock att annat än allmänt val skall äga rum å sön- eller helgdag, som bestämmes av magistraten, samt att kungörelse skall offentligen anslås å rådhuset och införas i den tidning, däri överståthållarämbetets kungörelser vanligen intagas.

Denna lag träder i kraft den ...

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 6 § lagen den 14 mars 1921 (nr 89) om val av borgmästare i stad med magistrat samt av rådmän och magistratssekreterare i Stockholm.

Härigenom förordnas, att 6 § lagen den 14 mars 1921 om val av borgmästare i stad med magistrat samt av rådmän och magistratssekreterare i Stockholm skall erhålla följande ändrade lydelse:

6 §.

Med de undantag, som föranledas av här ovan meddelade föreskrifter, skall för valet i tillämpliga delar gälla vad om stadsfullmäktigeval är stadgat, dock ej bestämmelserna om rätt för väljare att i vissa fall avlämna valsedel inom riket å postanstalt samt utom riket å svensk beskickning eller svenskt konsulat.

Denna lag träder i kraft den . . .

Förslag till formulär.

(Framsida)

RÖSTLÄNGDSUTDRAG

att användas av väljare vid röstning å postanstalt eller
å beskickning eller konsulat.

.....
(fullständigt för- och tillnamn)

.....
(yrke eller titel)

.....
(hemvist enligt röstlängden)

född år ....., är röstberättigad vid val den ..... 19..... av

landstingsmän	för	landstingsområde
kommunalfullmäktige	»	kommun
municipalfullmäktige	»	municipalsamhälle
stadsfullmäktige	»	stad
kyrkofullmäktige	»	församling
»	»	kyrkliga samfällighet
»	»	skoldistrikt

(Det ej tillämpliga överstrykes.)

Valkrets: .....

Valdistrikt: .....

Uppslag i röstlängden: ..... Rad å uppslaget: .....

Äkta make till .....

(andra makens namn samt yrke eller titel)

..... född år .....

(Ifylles endast då utdraget avser gift person, vilkens make är upptagen i röstlängden såsom röstberättigad vid det ovan angivna valet.)

Till röstmottagare avlämnat valkuvert eller valsedelsförsändelse skall jämte detta röstlängdsutdrag översändas till länsstyrelsen magistraten valnämnden*) (Det ej tillämpliga överstrykes.) i .....

(adressort)

..... den ..... 19.....

(ort och tid för utfärdandet)

.....
(utdragsutfärdarens namnunderskrift)

*Röstning må äga rum tidigast å adertonde dagen före valdagen.
För röstning vid flera val erfordras särskilt röstlängdsutdrag för varje val.
Vid röstning av äkta makar, erfordras särskilt röstlängdsutdrag för vardera maken.*

*) Med valnämnd avses här endast sådan valnämnd, som finnes i stad utan magistrat.

(Baksida)

Vid röstning å **valdagen** tecknar väljaren inför röstmottagaren egenhändigt sitt namn här nedan.

(Erfordras ej, då röstavlämning sker genom äkta make.)

Vid röstning **före valdagen** tecknar väljaren inför röstmottagaren egenhändigt sitt namn under följande förklaring.

(Erfordras ej, då röstavlämning sker genom äkta make.)

Härmed förklarar jag, att med skäl kan antagas, att jag är förhindrad att rösta å valdagen, enär jag

å valdagen kommer att vistas utom riket.

utövar militärtjänst.

tillhör besättning eller annan personal å fartyg.

tillhör personalen vid statens järnvägar eller vid enskilt

järnvägsföretag.

tillhör personalen vid post-, tull- eller lotsverket.

(Det ej tillämpliga överstrykes.)

YTTERKUVERT

att användas av röstmottagare för inneslutande av valkuvert eller valsedelsförsändelse jämte röstlängdsutdrag vid röstning å postanstalt eller å beskickning eller konsulat.

Inneliggande kuvert och röstlängdsutdrag äro avlämnade
å den postanstalt och den dag, som an- | å svenska beskickningen konsulatet i
givas i poststämpeln. | ..... den ..... 19.....

Röstlängdsutdraget avser val av

landstingsmän	för	.....	landstingsområde
kommunalfullmäktige	»	.....	kommun
municipalfullmäktige	»	.....	municipalsamhälle
stadsfullmäktige	»	.....	stad
kyrkofullmäktige	»	.....	församling
»	»	.....	kyrkliga samfällighet
»	»	.....	skoldistrikt

(Det ej tillämpliga överstrykes.)

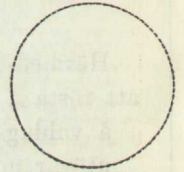
Valkrets: .....

Valdistrikt: .....

Till Länsstyrelsen Magistraten Valnämnden i
(Det ej tillämpliga överstrykes.)

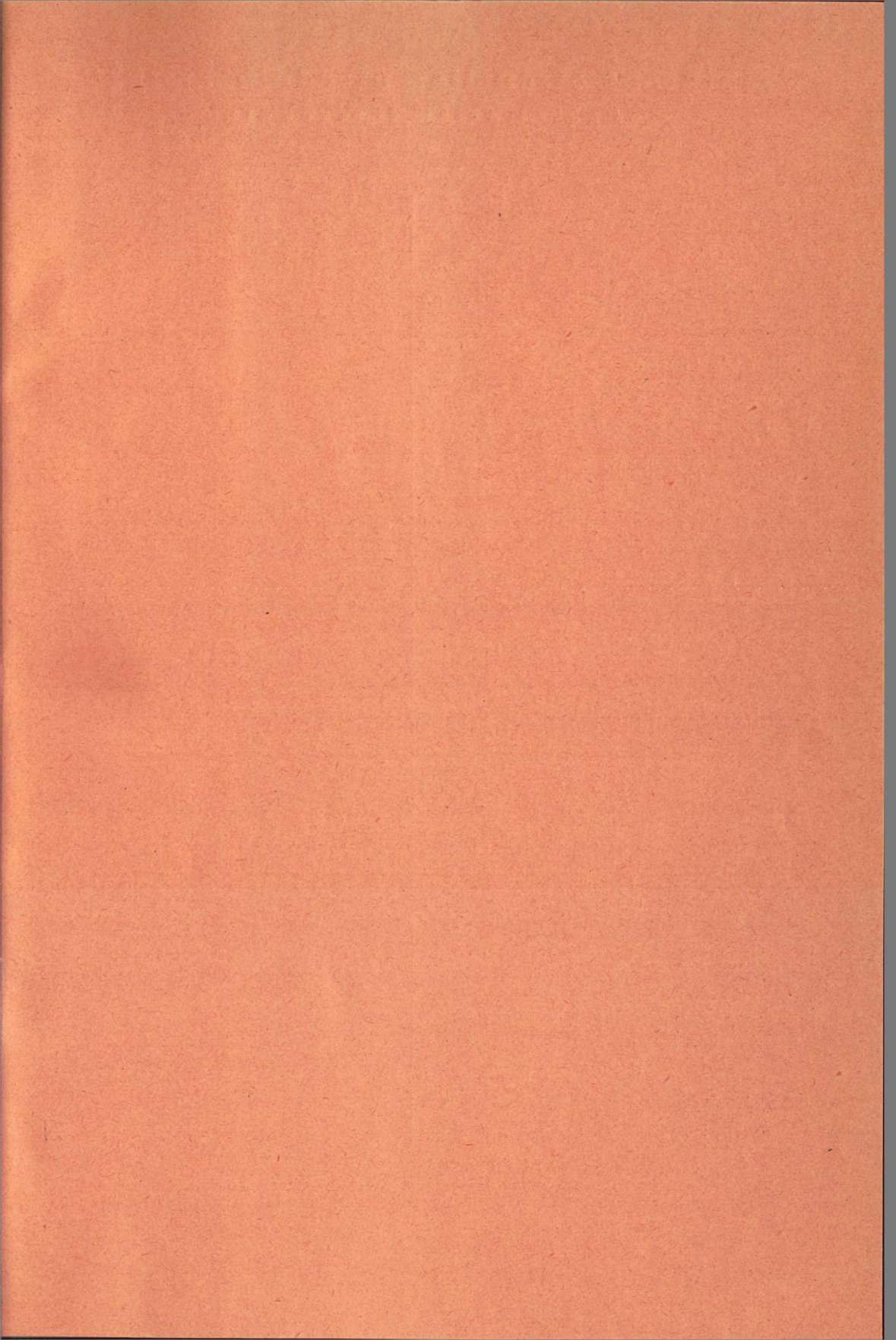
.....

Poststämpel

Å baksidan:

Sedan valkuvertet (valsedelsförsändelsen), lämpligen med den trådförsedda kanten nedå jämte röstlängdsutdraget av röstmottagaren inlagts i detta ytterkuvert, tillslutes d genast och översändes till vederbörande myndighet.

Statens offentliga utredningar 1941

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Åtgärder för bekämpande av homosexualitetens samhällsfarliga ytringar. [3]
Förslag till rättegångsbalk. [7]
Lagberedningens förslag till lag om aktiebolag m. m. 1. Lagtext. [8] 2. Motiv. [9]
Statistisk utredning rörande fri rättegång. [21]
Strafflagberedningens promemoria med förslag till lag om kastrering m. m. [25]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

1938 års pensionssakkunniga. Betänkande med förslag till allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen. [10]
Betänkande ang. revision av tjänsteförteckningen i vad avser allmänna civilförvaltningen. Del 1. Lönegraderna A 1—A 29. [17]
Betänkande med förslag till ändrad lydelse av § 16 regeringsformen. [20]

Kommunalförvaltning.

Betänkande med förslag ang. underlättande av deltagandet i kommunala val. [28]

Statens och kommunernas finansväsen.

Betänkande med allmänna riktlinjer för åstadkommande av tidigare inbetalning av utskylder. Del 1. [5]
Del 2. [6]
Domänstyrelsens förslag till grunder för värdering av skog vid taxering av fastighet m. m. [23]

Politi.

Betänkande med förslag om inrättande av en statlig brandskola m. m. [11]

Nationalekonomi och socialpolitik.

Utredning ang. byggnadskostnaderna. [4]
Statsmakterna och folkhushållningen under den till följd av stormaktskriget 1939 inträdda krisen. Del 1. Tiden augusti 1939—juni 1940. [18]

Hälso- och sjukvård.

Betänkande rörande bekämpande av väggohyra. [15]

Allmänt näringsväsen.

Betänkande med förslag till livsmedelsstadga m. m. [22]

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.

Betänkande ang. fiskarens ekonomiska organisation och reglering av fiskmarknaden. [19]
Betänkande med förslag till lag om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet. [24]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Betänkande ang. vattenförening. 2. Tekniska och biologiska utredningar. [16]

Industri.

Betänkande med utredning och förslag till åtgärder för främjande av hantverk och småindustri. [14]

Handel och sjöfart.

Kommunikationsväsen

Betänkande med förslag till förstatligande av den allmänna väghållningen på landet m. m. [12]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Betänkande med förslag rörande restaureringen av Uppsala domkyrka. [2]
Förslag till revision av den svenska evangelieboken. [13]
Supplement nr 6 till Sveriges familjenamn 1920. [26]
Betänkande med utredning och förslag ang. läkarutbildningen. 1. Utbildningen till medicine licentiatexamen. [27]

Försvarsväsen.

Sociala försvarsberedskapskommittén. Betänkande. Del 3. Förslag till krigspensionsförordning m. m. [1]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.